

WULLUNNU-WUNIA MARK NUNYA

THE GOSPEL ACCORDING TO ST. MARK IN
WORORA Revised Edition.

PERTH, W.A. BRITISH AND FOREIGN BIBLE
SOCIETY 1943. Printed by Patersons Printing
Press Ltd. 65 Murray Street, Perth.

Scheme of Phonetic Transcription as drawn up
by Adelaide University Committee for Australian
languages:

VOWELS:

: indicates long vowel

a as in father

ä as in cat

å as u in cut

e as in red

i as in fit, ravine

o as in dot,

o: as in law

ö as in bone

u as in full, rule

DIPHTHONGS:

ai as in aisle

au as ow in cow

ei as in rein

oi as in boil

CONSONANTS:

as in English, except j which has the value of
English consonantal y, as German ja.

ŋ the nasal ng as in sing.

¹ Wundjanuru wälänu-wunia Jesu Christ, God
Injko:lu.

2 Ge wiri-wiri kauwi:ŋu tjo:lbądaia nənja, Wai, wąłan ? ɳąra ɳaianąŋga kąjəŋadjaŋuru mąnŋale ɳunmiŋum, Aua kalumbा ɳundjanąŋga pitja brar njeŋuru;

3 ɳąla-ɳąla iąruŋ jero:l gejiri bundul' dąnja, Brar wuriŋuru kalumbা Inaiuri anąŋga, Tjuwälja anąŋgaia tjadąŋuru irandju.

4 John keŋgunal, aua baptize ąŋgi:leri bundul' dąnja, ardi:um kulula baptism kulaŋan kunja umąra wai wunja.

5 Kariŋaŋuru aua nənja tąmbium mararawam Judaea ɳąrim, ardarawaia Jerusale' ɳąria; baptize kadiŋaieneri aua nənja maro:łalim Jordan nənja, umąra wunja arkanąŋga kubądbąŋgałana.

6 John tai kąniŋaiena camel iwondimalja, inwierlumba nənja tjaxgundja waiąm, mindjal kundjuŋiri durgenja, ɳi:nja.

7 Aua ardi:um kulula kundjuŋiri, Pale ɳaiu keŋgal inaiud' ban dąga ɳaiu nənja, irkålja ierdunara nənja ɳąniowu ɳąnuŋamiri wu ɳąnnumbąna waiel inęŋnuma wunja.

8 ɳaiu baptize njinji:la agu nənja, aua pitja baptize njinji: Iňandj Mąmaia nənja.

9 Gejau kuniŋaiena Jesu ingeŋgunal Nazareth i dągu Galilee nənja, baptize kąniŋaiena John nənja Jordan nənja.

10 Maiirgi:rkum ag' i dągu paibiri inęŋaninal, mąra kumbuna ąndjo:lu dalar kąmienas, Iňandj kuluko:ka kądjindja jeri inęgauwonas aua nənja:

11 Nąla-ηąla kunjąŋgunal ąndjo:l' di dągu, Nundju ηunηungula ηedura ηanηundjunu, tjukul ηunana.

12 Maiirgi:rkum Iňandj kąjaŋawu bundul' kuru.

13 Bundul' dąnja kąnineri lewara forty, ko:ndjuina Satan nąnja; adburaia nąnja kąnineri; wąląn-ηaria kaueranawodjąja.

14 Pąlejau John iŋganawi:na, Jesu keŋgunal Galilee nąnja, ardi:um kululeri wąląnu-wunia God nąri.

15 Kundjuŋiri, Gejau ko:rug kumienna, bąndaia God anąŋga wodjulu kunuŋ: kuluŋan njirwa, wąląnu-wunia purąŋudjareri.

16 Tjanai iŋgeneri wo:ndum Galilee nąrim, mąra ko:nandu Simon a Andrew iwomale Simon anąŋga, net wo:ndu' ηuru wai iŋgaiąbunandiri: djaia ηarandu iŋgāninandu.

17 Jesu kundjuŋanąŋgandu, Tjärąmalandonandu, ɬaiu njinjandjuandu djaia ηarandu i:dja wunja.

18 Maiirgi-rkum net kanmaŋgi:landi, kąmalandonandu.

19 Pąławurde irai iŋgeŋajuriri, mąra ko:nandu James Zebedee iňko:lu a John iwomale, auandu kuda: namąndi nąnja iŋgāninandiri net njiriba iŋgeŋandiri.

20 Maiirgi:rkum ai ko:nandu: kanmąngi: landu Zebedee iranąŋgandu namąndi nąnja ar-dawodjieja nąnja, kąmalandonandu.

21 Capernaum dąra kariŋajuru; maiirgi:rkum Wunaiurujau dadjurdkąrim dąra keŋa, kaniiŋgundąla.

22 Rąngarı karińa wuniıngundie anąŋga nąńja: gewunja kaniıngundala iurulwora inęganina, wiri-wiri-ńęria kądjindja ńuru-ńuru.

23 Maiirgi:rkum dadjurd-kąrim maninja kąnineri i:dja agula inuru kudai;

24 Aua jero:l kundjuńu, kundjuńiri, Nani kunjedjuna, ńundju Jesu Nazareth ńęra? Njunjęngunal ąŋamąndju wunja? Laiburu ńanuńanu ńundju ąŋguja ńunjunuń, Mąmaia ńęra God anąŋga.

25 Jesu aua kąmiałmbuna, kundjuńiri, Kumuk minjo:, ba bengaldaga.

26 Agula inuru, dalar inęgamęń, ńała-ńała daraiu jero:l geniri, ba keńgunaldaga.

27 Ardarawaia rąngarı karińa, arge wu:rura burkai ąŋgaiąbieneri, kubądjuńiri, Ańudja wuna? Wuniıngundie wuļunali! Iurulba kudai aua agulaia arduria kąmnjenanęgori, arka ńuru kaueranuru.

28 Djo:jan aua wunja kunjańanuru maiagekärińuru tąmbium mararawa' ńuru Galilee wo:ri kumbąneri.

29 Maiirgi:rkum, wuno:murum dadjurd-kąrim i dagam ba ąŋgeńgunal, maiarum Simon a Andrew anęngandam dąra karięngunal, James a John kuda:.

30 Simon kurumąnangęńja we njimbuneri lądja kundjuńiri; maiirgi:rkum njęńga wunja kubądjuńunęńga:

31 Aua keńgunal, njino:ri kunganurula, brai nji:la; lądja njęngaiąndiwela, gejau njęńga kanawodjęńga.

32 Kälekälem, märaŋunja njäŋgawona ɳuru, kanbärkajurulaldaga ardarawaia adbaramareja, arka kuda: agulaia kudai.

33 Malaiindem mararawam djaruk kadbiena maiamundi' nanja.

34 Aua kanmurduna ardarawaia ara ąngäñineri ardamalimbia ąnganbärwuner, agulaia ardarawaia wai kandjäbuna; agulaia wa panqunja puŋgarwäluiři wunja, gewunja arka laiburu ąngäñinanqanq.

35 Mämäŋgunu, wunuŋgule lewåra wäli wa puŋganinja, bari känina, dände keŋaŋuru, tambio' ɳuru wugem keŋaŋuru, ma dadjurd kundjuŋiri.

36 Simon, arka aua nanja ąngäñineri, kauera-malando:no iwondedba;

37 Mära kauero:na, kubadjuŋunqanq, Ar-darawaia ɳunbärkäŋjiro:jiri.

38 Aua kundjuŋanqgori, Maiagekäri' ɳuru ɳäri:u, malaiindem maiakari' ɳuru, ma kuda: ardi:um ɳalu; gewunja wuna ɳanqunjanqunjal.

39 Dadjurd-kärim arkanqanqgam dära keŋaŋuru Galilee mararawam iŋgejeri, ardi:um kululeri, agulaia wai kandjäbuner.

40 Leper kämurka, burkai kaiqbuna, lunqudja käninanqanq, kundjuŋunqanq, Näm̄ba tjuŋundjara, rarwa gole pänqanqandju.

41 Ruluk iŋgamieni iŋgaieriwuna, ino:ri la mamäŋ, kämändanala, kundjuŋunqanq, Korega ɳanqunj, rarwa bänu.

42 Maiirgi:rkum leper mareja kaiqandiwela, rar-gara kandjuiena.

43 Njadbama kundjununąŋga, maiirgi:rkum kąñadja:la, kundjunąŋga,

44 Manindj, i:dja pindjalunąŋgoriri kari:, baiuŋuru, dadjurd-kąra pąmiimbaienąŋga, rarwa ɻununyandjuiena moia ąno: Moses geňu, adąñadjaieja wunja arka nąnja.

45 O! Aua keňaŋuru wunmanbali ɳala-ɳala djo:jan djenbeŋuru kundjäbuneri, gewunja Jesu. kądjinba njele malaiindem pąnduram dara pąngeńenja, dąnde wugem maninja kąnineri: maiagekärim i dągam kaueramurkała.

2

1 Wuno: murum Capernaum njele dara inđena. pale kulunu wunŋalu, njauul-njauul kuniňaiena aua. maiaram maninja inđanina.

2 Ardarawaia djaruk kadbiena, ge ma kadiądi:na, balaium mano:rum, kari maiamundi' nąnja:. ɳala-ɳala kululanąŋgori.

3 Kariňa, kaueraňuraldąga i:dja imareja iążu,. mano: inđanurienal iążunuri nąnja.

4 Wuno:murum wodjulu kądjinba parinġunjal peleŋgaraia wunja, maiarum malerdum ma. inđanina pałkar madbąn; wuno:murum maňgadjilelemala, jeri kaueriabantu inarugu imareja weinġauwoneri ma.

5 Jesu mąra ango:na arko wa paueraňudjarenja, imareja iążu kundjunąŋga, Wonjaląŋ, umąra. ɻundjanąŋga wai kundjäbienę̄nu.

6 Atjäkekäria wiri-wiri ɳaria ma kadineri atjä. ąngauwoneri arkulum maninja ni: ąnganineri,

7 Añudjakunja indja wurunäŋgowa kundjiri? Djadi kundjiri: ḥəŋguja umära gole puŋgaiąb ḥämba wa iarun, God?

8 Maiirgi:rkum Jesu iñaui nänja mära kumbuna arkulum maninja ge ni: ḥəŋgäneri, kundjunäŋgori, Añudjakunja wuna ni: njiduniri njirkulum maninja?

9 Nänäŋga wunia, Nänjundjunäŋga imareja iälu, Umära Nundjanäŋga wai kundjäbienjanu; nänjundjunäŋga, Bari bånu, ḥunarugu tjarawad minjam, wudaua baiu?

10 O! Laiburu njirkunuŋ wunja I:dj' iňko:lu wundjurulu kudai kabälba nänja umara wai kunja, (imareja iälu kundjunäŋga).

11 Kuŋenu, Bari bånu, ḥunarugu tjarawad minjam, maiaram nundjanäŋga' ḥuru baiuŋuru.

12 Aua bari känina, maiirgi:rkum inarugu tjarawad kumäŋ, keŋaŋuru ardarawaia adbännägle ḥuru; gewunja ardarawaia räŋqarı kariŋa, God kauero:do:dala, kubadjuŋiri, Wuna kädjinu wa mära puŋarwi:nja.

13 Njele keŋaŋuru pälawälula wo:ndum maninja; pelengäraia ardarawaia kauerämurkäla, kaniingundala.

14 Tjäŋai iŋgeŋeri Levi Alphaeus iňko:lu mära ko:na, atja ingäneri kaiug kämäŋ manma, kundjunäŋga, Tjäŋmalando:. Bari känina Kämälando: na.

15 Ge kuniŋaiena, atja iŋgauwoneri mindjäl geŋeri maiaram anäŋgam maninja, publicandia ardarawaia, arworia kuda: atja karwona Jesu nänja inalalaia kuda:.

16 Wiri-wiri nəria Pharisia nəria məra in̄garwuna aua mindjal gejeri arworia nənja, publicandia nənja, inalalaia kubadjuñanqgori. Mindjal kundjiri, djo: kejeri publicandia, arworia nənja.

17 Jesu nuru in̄gənina kundjunqgori, Adbuludjia bənməndja wa lai parwonanqga, adbəramareja lai karwonanqanga: wa pənəngunjal ardinia ai kunja, O! arworia wunja.

18 Inalalaia John anənqgaia Pharisia arkananqgaia kuda: kadja-mindjieneri: kariñgal kubadjuñanqga, Añjudjakunja inalalaia John, Pharisia arkananqgaia kuda:kajamindjənja, ənunalalaia wa padjamindjan?

19 Jesu kundjunqnañgori, An̄go:lo:lia pənən qəria gole padjamindja pənənmoia arka nənja in̄gənuñ? Pənənmoia arka nənja ingənun kədjinba padjamindjan.

20 Lewəra pitja njejenqal, pənənmoia eno: ənguie arka nanja, gejau pitja arejamindjie lewəra ge nənja.

21 I:dja kari wobi tjuwai nara wa jarkeba pənəgenjan wobi inindiri nənja: madji inəmamo: kundju, kəno:əngu, inənala inindiri i dəgu, kuniñudba mawodjinim manuñ.

22 I:dja kari wine inənəqli wa pənəng:gulen waiam manindidba nənja: madji wine waiam dalar kəna pəməm, gejau wine wundur pənəgənu, waiam kuda: :O! wine inənəqla waiam mañunəlam maninja.

23 Gejau kuniñaiena, Wunaiurujuau yardba corn ənarim rui kamənjeri; inalalaia corn ri: inəmura kubadjuñ wali aŋgeñəqjuriri.

24 Pharisia kubadjununaŋga, Wai! Anudjakunja Wunaiuruja kubadjiri ge wunia ɳuruɳuru?

25 Aua kundjunɳanqgori, Wawu puranindjenjiri David genu, ino:ra iŋgənina, baia iŋgo:na, aua, arka aua nənja kuda:?

26 Dara iŋgenjanuru maiaram God anqəŋgam Abiathar gejau inaiuri dadjurd kəra, mindjal geju wuro:dbori ɳəŋqəmiimbu ɳəra, aia wunia ɳuruɳuru mindjal kunja dadjurd kəria ekamandj, ɳəŋqəno:na kuda: arka aua nənja ɳəŋqənineri?

27 Gejau kundjunɳanqgori, Wunaiuruja wondi kumbi:na i:dja wunja, kari i:dja Wunaiuruja wunja;

28 Gewunja I:dj' iŋko:lu Wunaiuruja inaiuri kənuɳanqgori.

3

1 Njele dadjurd-kərim dara keja; ma i:dja kənina ino:ri dalga kudai.

2 Mu:n kauero:na, ɳəm̥ba Wunaiuruja iŋgəmurdwunja; de iŋgarwu wunja.

3 Aua kundjunɳanqgori i:dja ino:ri dalga kudai, Ma bowelge.

4 Gejau kundjunɳanqgori, Wunaiuruja wunia kunuŋ wunia ɳənŋundju, woru ɳənŋundju? Iedjer iŋqəngandju, bəda iŋqənqumbu? Arka kumuk kubərwuna.

5 Wunjili:wa ɳəŋgo:na, ii:la iŋgəmaɳanqgori arkulum burudum ɳəŋqənineri, i:dja kundjunɳanqgori, ɳənŋundju la mama. La məməɳ; ino:ri umulugu kungandjuiena.

6 Pharisia kariŋaŋuru, maiirgi:rkum kubärwädeŋu aua wunja, ḥarunäŋgowu inجادbalim.

7 Jesu, inalalaia kuda: wo:ndu' ḥuru kariŋaŋuru; peleŋgaraia ardarawaia Galilee alp kauerämalando:na; Judaea alp,

8 Jerusalem alp, Idumea alp, Jordan kanal' garim alp, Tyre, Sidon ḥarim alp, peleŋgaraia ḥuru karkanjuruleri wunaiuru aua geŋu, kauerämurkäla.

9 Inalalaia kundjuŋaŋgori namändi pidi:n injanana pelengaraia wunja, limbitja pauero: ḥana;

10 Ardarawaia aŋgämurduna; gewunja ardamalimbia aŋgäneri karwonanäŋga inجادbandana wunja.

11 Agulaia, arduria, wuno:murum mära ingarwuna, imänjale ḥuru karwona, jero:l kubädjuŋ, kubäluleri, Nundju God ḥunŋungu:la.

12 Njädbama kundjuŋaŋgori, Laiburu ḥanŋuniŋaienu pänjarandjuiri.

13 Tälämbän ḥuru pai kanina ḥuru, aua nänja ai kanbu, arka aŋäma gejiri; kauerämurkäla.

14 Twelve (aŋjenŋälja) kangandeŋu, aua nänja aŋgänuŋ wunja, aŋgaŋaŋawu wunja, ardi:um karwäluiiri,

15 Wundjurulu kudai wunja agulaia wai aŋganbadjäb wunja;

16 Simon injumba kuŋgandeŋu Peter;

17 James Zebedee inko:lu a John James ḥawanäŋga; auandu injumbandu

kuŋgandeŋunäŋgandu Boanerges, gejäkawäli Małnirinja iŋko:landu.

¹⁸ Andrew a Philip, a Bartholomew, a Matthew, a Thomas, a James Alphaeus iŋko:lu, a Thaddeus, a Simon Canaan ḥara,

¹⁹ Judas Iscariot kuda: aia tjiriwin iŋgo:na.

²⁰ Maiarum dära kenja. Peleŋgäraia njele djaruk kadbieňu, gewunja kadjinba mindjal puŋgadjı:nja.

²¹ Jäligaia anäŋgaia wuno:murum ḥuru äŋgäniña, kariňa ḥuru laburd iŋgadba wunja, kubädjuŋ, Maro:wa kąnuŋ.

²² Wiri-wiri-ŋäria arka Jerusalem i dägam jeri äŋgawonal, kubädjuŋ, Aua Beelzebub kudai, agula inaiud' däňja agulaia wai kandjabiri.

²³ Ai kanbuna aua nänja, bare-bare kundjunäŋgori, ɂärunäŋgowu Satan wai kaičb Satan?

²⁴ Bändaia næmba dalar kämienu kaeu ḥundju-ḥundju nänja, bandaia ge kadjinba puŋgawelgen.

²⁵ Maiarum ḥamba dalar mäŋgämieňu maue ḥundju-ḥundju nanja, maiarum maue kädjinba pämawelgen.

²⁶ Satan ḥamba bəri ingänina aue ḥundju-ḥundju nänja, aue kädjinba päŋgawelgen, gole kaui kąniňaieňu.

²⁷ I:dja kari maiarum iurulwora anäŋgam kädjinba dära päŋgenęŋ, wulänbiri anaŋgaia wul äŋgano:ŋgu wunja, ḥamba wa iurulwora auurle murd päŋgamäŋ ḥäri, gejau maiarum anäŋgam wul-wul kärim mäŋgandju.

28 Nidji kuñenuriri, Umära darawa pitja wai njejabienäŋgori i:dja ḥəgo:lo:lia, djadi darawa dja:di kadju;

29 O! Aua dja:di ge Iñandj Mämaia nänja kädjinba wai puŋgaiabienäŋga, umära kädjinma ḥəri kundjiri;

30 Kadjuňu, Aua agula inuru kudai.

31 Ma karingal karanäŋganja, iwomomaleja kuda:; dände ḥəgawelgeñiri, kauerañŋawunäŋga, ai iñgarwuna.

32 Pelenqaraia wo:ri kauero:neri, atja karwoneri, kubädjunäŋga, Wai! Nundju karanja, ḥənbomomaleja dände ḥənbärkanjiro:jiri.

33 Aua kandjo:lba, kundju, An̄gu-ḥəguja ḥaiu karanja, ḥəwomomaleja?

34 Wunjili:wa kanbiri arka wo:ri iñgarwuneri, atja ḥəgauwoneri, kundju, Wai! naiu karanja, ḥəwomomaleja.

35 Gewunja aua ge God lai kauwonanäŋga, aia ḥəwomale, ḥəwomalinja, karanja.

4

1 Tjilenda wun-man-bäli kaniinqundaleri wo:ndum pälawälul' dänya. Djäruk kadbiена aua nänja pelenqaraia djenbenjuru, gewunja namändi nänja dära kena, atja kauwona wo:ndum maninja; pelengaraia ardaráwaia wo:ndum wodjulu kadina kabäiba nänja.

2 Darawa kaniinqundala bare-bare nanja, kundjuñŋäŋgori ḥəgäniingundaleri.

3 Nuru njidu; wai! tjaläŋganja ḥəra keñanjuru, Tjaläŋganja njəŋo:gule kundjuňu;

4 Ge kuniñaiena, tjåląnganja nją̄go:gulejeri, ndjakekärinja nją̄ngari:na kalumba nanja, punaria wuño:ru ḥarıa kariñgunal, mindjal kubą̄djuñaną̄ngga.

5 Ndjakekärinja nją̄ngari:na kaiug bą̄däm maninja, ma kabälba pidi:n dą̄ka wą̄li; mai-irgi:rkum ba wa kundjuñal, kabälba tjalani ḥuru-ḥuru pą̄ngą̄ngalb;

6 Wuno:murum mą̄rą̄junja ba njingengunal, wori kañurienna, wondudba ino:ra, iralga kandjuienaa.

7 Ndjakekärinja nją̄ngari:na woną̄ndja ną̄nja; woną̄ndja ba wa kubą̄djuñal, limbitja kauero:neri, kurab kari wa bari pą̄ngaią̄ndenja.

8 Ndjakekärinja nją̄ngarima kabälba mą̄niäm maninja, kurab bari kandjändala, tjälanaï kubą̄djuñiri, karwongenjiri; bari kandjändala, atjäkekäria 30, atjäkekäria 60, atjäkekäria 100.

9 Gejau kundjuñu, Aua ini:um kudai ḥuru wunja, ḥuru kaninja.

10 Wuno:murum auekama ińgänina, arka wo:ri ińgarwuneri ą̄nnjenjälja ną̄nja, burkai kauerią̄buna bäre-bäre wunja.

11 Aua kundjuñaną̄ngori, Njiri nanja kunuwi:na wundjälgaie God ḥarı; arka ną̄nja dą̄nde ḥarıa darawa kuniñaienju bäre-bäre ną̄nja;

12 Gewunja mą̄ngadidjeri pą̄madidja ḥana, wa mą̄ra pą̄marwun; ḥuru ą̄ngą̄nuñiri ḥuru padu ḥana, wa puńgadenan madji worarkar njele pą̄du ḥana, wai puńgaią̄bieną̄ngori.

13 Kundjunągori, Wawu laiburu pinjidin bare-bare wuna? Narunąngowu pitja laiburu njirənu bare-bare darawa?

14 Tjåląnganja ɳära ɳäla-ɳäla ko:gulejiri.

15 Andja kaduŋ arka kalumba nänja, ma ɳäla-ɳäla ko:gulieju; wuno:murum ɳuru ąnganina, maiirgi:rkum keŋgal Satan, käno:ɳgu ɳäla-ɳäla ko: guliena arka nänja.

16 Arge kadjindjia ąnjo:guliena kaiug bädam maninja, arka ɳäla-ɳäla wuno:murum ɳuru ąnganina, maiirgi:rkum tjukul ɳäria kubädba;

17 Wondudba ardo:reja arge wurura, pulagajau kaduŋ; gejau murdädär, wundjo:rie keŋgal ɳäla-ɳäla wunja, maiirgi:rkum idjuwa karwona.

18 Atjäkekäria kaduŋ wonąndja nänja ąnjo:guliena; ąndja kaduŋ arka ɳäla-ɳäla ɳuru ąnganina,

19 Murdädär bandaia ɳäri, wuŋgadjuie wulənbiri ɳäri, tjäkäri lai kauwonąnągori, dära kunjąŋgal, ɳäla-ɳäla limbitja kumbu, kurab wuno:ra kuniŋaieju.

20 Arka kaduŋ kabälba mäniäm maninja ąnjo:guliena; arka ɳäla-ɳäla ɳuru karkaŋuru, kadba, kurab bari ąngaiąnda, atjäkekäria 30, atjäkekäria 60, atjäkekäria 100.

21 Njele kundjunąnągori, Tjänaim maŋuriena maŋgandieju wunja waiuru kuni:n, waiuru inarugu, wawu ɳuwonu nänja pämändienja?

22 Gewunja kari kundjalgiena, ɳämba wa mära puŋgauwi:n; kari mululu ɳäri, ɳämba wa lewära njini puŋgeŋgal gäri.

23 I:dja ɳamba ini:um kudai ɳuru wunja, ɳuru kəninja.

24 Kundjuɳaɳgori, Maranindj ɳaɳaɳga ɳuru wurəɳungaɳuru; kədjinu wurəɳungugule pitja njo:gulienuri; tfile pitja njənawi:nuri.

25 Aua kudai, pitja njənawi:naɳga, aua ino:ra, pitja njəno:ɳgienaɳga ge njini kudai iŋgənuŋ.

26 Kundjuɳu, Wuna kadjinu bəndaia God anən̄ga, i:dja tjaləɳganja njən̄go:gulejiri kabəlba nənja;

27 Kulunu iŋgənuŋ, bari iŋgənuŋ, wundugum lewəra, tjaləɳganja ba pinjeɳən̄ pinjimbən̄ge ɳana, ɳərunaɳgəwū wa laiburu pən̄gən̄in.

28 Kabəlba kurab bəri kaiɳda mauekama; jed-məɳgən̄gule, imuɳga njini, gejau corn arən̄ga njini imuɳga nənja.

29 Wuno:murum kurab iwidjara iŋganuŋ, mai-irgi:rkum kuldjuru ko:gule, wulgundjiri gole keɳgunal.

30 Kundjuɳu, ɳərunaɳgəwū kədjinu workundju bəndaia God anən̄ga? Bəre-bəre ɳaɳaɳga nanja workungugule?

31 Kədjinu tjaləɳganja ndjəruŋ mustard, njŋge, kabəlba nənja njən̄go:gulienu, pidi:n njinuŋ tjaləɳganja njindarawa mandəgən̄ja kabalba nənja.

32 Wuno:murum njən̄go:gulieŋu, tjalənai kundju, njinaiud' ban dəgən̄ja irululu darawa nənja njiniŋaien̄u, njuŋgalalidjerudja njinaiudj njən̄go:gulejiri, gewunja punaria wuŋo:ru ɳaria gole atja parwa djedba ma nənja.

33 Bare-bare darawa wuna kadjinu ḥala-ḥala kululanq̄gori, gole ḥuru ḥana padu;

34 N̄amba wa bare-bare n̄anja wa puŋgenjanq̄gori; argekama inalalaia kanmiimbuneri.

35 Lewara gejau kale-kalem njinganina, kundjunq̄gori, Kanal' guru ḥariuri.

36 Peleŋq̄raia ḥanganbadbaŋgi:la, kaueranuru arka n̄anja, aua gejida, namandi n̄anja. Namandi tjäkekäri aua n̄anja kuladi:na.

37 Adadjiri mandjum maiilworam meŋgal, pałangarinja namandi dai njimbunal, gewunja namandi kälabu kundjunjiri.

38 Aue ḥundju-ḥundju umbaŋde n̄anja känina, kulunu känineri bururu n̄anja; kauero:lunda, kubädjunq̄ga, Iniiŋgundeja, gole ḥarkäriiŋiri, wawu djerara pämändjamäŋ?

39 Barele känina, mandjum mamaiq̄ambuna, wo:ndum kundjunjunq̄ga, Abi:la, kämuk bowi:. Mandjum wudun kundjuŋu, tjumulu njini künina.

40 Kundjunjanq̄gori, Ajudja kunja njirkulguneŋiri? Weni wawä panjäräŋudjaran ḥari?

41 Djenbeŋuru karkulgunenja, arge wurura kubädjuŋ, Indja ḥanguja, mändjum a wo:ndum ḥuru iŋgarkaŋurandu?

5

1 Wo:ndum kanal' gärim madburkalal Gerasene kälguwam.

2 Wuno:murum namandi i dägu ba iŋgeŋgunal, maiirgi:rkum kämändjerala pändjam i dägäm i:dja agula inuru kudai.

3 Aua iŋqanineri pąndjam maninja; i:dja kari kądjinba njele murd pauerämenja, kari tjäñadjäŋ njiniŋge;

4 Gewunja ttile-jile murd iŋgamienä ilawondinja ḥarıa njiniŋge a tjäñadjäŋ njiniŋge, tjäñadjäŋ dalar kadbiena aua nänja, ilawondinja ḥarıa kalelemina; i:dja kari wa däրängu pąngqaninja iŋgamaiämbu wunja.

5 Kądjinma, wundugum a lewära, pąndjam maninja, tälämbän nänja, jero:l kundjunjiri. dur kąnineri aue ḥundju-ḥundju kaiugu nänja.

6 Wuno:murum bōwära Jesu mära iŋgo:na, tjäri kumäñ luŋgudja kąninanäŋga.

7 ḅala-ḥala daraiu jero:l kundjuňu, kuluiri, ḅani ḅenu, Jesu, God karäŋ ḥära mandj ḅunjunjungu:la? Burkai ḥundjäb God nänja, pambalöa puŋunareri.

8 Gewunja aua kundjunanäŋga, Ba beŋgal, ḅundju agula ḅunuru, i:dja i dägu.

9 Burkai kaiäbuna, Nunjumba ḅanäŋga? Kundjunanäŋga, ḅanjumba Legion; ări ardärawaia arkunuŋ.

10 Djenbeŋuru burkai kaiäbuna tambio ma i dägäm wai pandjiäbiri.

11 Ma tälämbän manumbädba nanja kadineri wirinjäria ardärawaia pig no:wa kadineri.

12 Burkai kaueriäbuna, Pig nänja ănjaŋawu, arka nänja dära arkunjäŋjuru wunja.

13 Kanunu:la. Agulaia arduria ba kariŋgunal, pig nänja dära kariŋjuru; wirinjäria wo:näŋgäli pälja kubädjuŋuru wo:ndu' ḅuru,

2,000 (ardarawaia), idjaba kubądjuñiri wo:ndum maninja.

14 Arka barui ąnganbądo roeri kubądaiila, malaiindem maninja bare-bare kadiñaieneri; wuralan' nąnja. Arka kariñgunal mąra wunja nąnąŋga wuna kąniñaiena.

15 Jesu kauerąmurkala, Mąra kauero: aua agula kudai iŋgənina, atja iŋgənineri, tai iŋgəni:na, ini:um kudai, aua legion kudai iŋgənina, karkulgunena.

16 Arka mąra iŋgarwuna kubądjuñanąŋgori ńarunąŋgowu tjumən kąmienanąŋga agulaia kudai iŋgənina, pig wunja kuda:.

17 Wun-man-baļi burkai kaueriąbuna miaminj gum arkananąŋgam i dągąm iŋgenuru.

18 Namąndi nąnja dąra iŋgeñañjuriri aua agulaia kudai iŋgənina burkai kaiąbuna, Atja ńarenandu kundjuñanąŋga.

19 Aua wa paŋgənąŋju:nja, O! kundjununanga, Baiuñuru maiaram ńundjanąŋga' ńuru, jałigaia ńundjanąŋgaia ńuru, minjenąŋgori wunenaiuru Inaiuri gejənu, ńuńundjeriwuna.

20 Aua kejəñuru, wun-man-baļi djo:jan kumąŋ Decapolis nąnja wunenaiuru Jesu gejənunąŋga; i:dja ardara waia rąngąri kariňa.

21 Wuno:murum Jesu njele ńurąk iŋgauwona namąndi nanja kanal' guru, peleñgaraia ardarawaia dįaruk kadbiена aua nąnja; wo:ndum maninja wodjulu kąnina.

22 Kejgal iążruń ardenaiuri nąnja dadjur-dkärim, iňumba Jairu; mąra iŋgo:jiri, kauwona ierdu nąnja.

23 Djenbeñuru burkai kaiąb, kundjiri, Pameranja pidi:nja ɳaianąŋgąnja kunğadjuiri; ɳunŋunjaŋgal, ɳuno:ri ndjamąndana, njąŋgąmurdieňu wunja, ndjedjed njingąnuŋ.

24 Keŋaŋjurandu; peleŋgaraia djenbeñuru kauerąmalando:na, ɳąndoa kadjaŋuriiena.

25 Woŋaiinja, njingę gulu: wo: kauwo-nanaŋgeri tjauądba manŋenŋalb,

26 Darawa kąniŋaienanąŋga bąnmąndjia ar-darawaia nąnja, darawa kanawunguleri ko:l geŋeri, njimulugu ɳuru-ɳuru wa pinjininja, duŋ njimbi: neri,

27 Nuru njingąnina Jesu wunja, peleŋgaraia nąnja iwelbam njeŋgunal, wobi anąŋga kąmąndanala.

28 Gewunja kundjuňu, Naiu ɳąmba injanŋumandana wobi ekamandj, pitja ɳąmulugu ɳewandjuie.

29 Maiirgi:rkum dumbulu gulu: njąŋganąŋga djabąn kuniŋaiena; pał njinina njąŋganąba nąnja njąŋgąmurduiena mareja njąŋganąŋgaia.

30 Maiirgi:rkum Jesu, aue wurura laiburu injanina wundjurulu aua i daga keŋaŋuru, worarkar kąnina peleŋgaraia nąnja, kundjuňu, Aŋguja wobi ɳaianąŋga kąmąndanala?

31 Inalalaia kubądjuňunąŋga, Mąra kandjo: peleŋgaraia ɳąndoa ąŋgaŋurienęnu, Aŋguja ɳanmąndanala kundjiiri?

32 Aua wunjili:wa kanbuna, mąra njanjo: kundjuňu njąŋga wuna geňu.

33 Woŋaiinja, njingulguniceri djedjera-
ara njinganineri, laiburu njinganineri
känihaenanaŋga, njengunal njimbäna
imänŋale ɳuru, darawa nidji kundjununäŋga.

34 Aua kundjununäŋga, Pämeranja, wa
paŋjanŋudjaran ɳari, ɳumulugu ɳungandjuna;
abi:la baiu, ɳumulugu bantu mareja
ɳundjanäŋgaia.

35 Wäli kaluleri, karingal maiaram i dägam
inaiuri dadjurdkärim anäŋgam, kubädjiri,
Nundju pämerinja gole njimän; äŋudja kunja
iniingundeja njele kändjanäljeri?

36 O! Jesu ɳala-ɳala kaluiena ɳuru
inäŋanina, inaiuri dadjurkärim kundjunäŋga,
Puŋungulgunejiri, paŋjanŋudjareri.

37 I:dja kari wa panäŋu:nja pauerämalando:
jiri aua nänja, Peter a James a John James
iwomaleja argekama.

38 Maiaram inaiuri dadjurkärim anäŋgam
maŋgadburkal; njänini kadjuñiri mära kanbiri,
wolawuri äŋganineri, kanbädemeri.

39 Wuno:murum dära ingeŋä, kundjunangori,
Anjudja kunja njänini kuriiri, wolawuri njidiñiri?
Woŋäläŋunja njimän wa pinjinin, mi:a we
njimbäneri.

40 Arka djerai kaueranjurula. Aua, ar-
darawaia dände wolämbära äŋgo:na, kanmura
woŋäläŋunja iranäŋga, karanäŋganja, arka
aua nänja äŋganineri, dära keŋa njinganinum
woŋäläŋunja.

41 Woŋäläŋunja njino:ri kumäŋ, kundjunäŋga,
Talitha cumi; ge jaka wäli, Woralinja, kuŋenu,
bäri bantu.

42 Maiirgi:rkum woralinja bəri njinina, wudawa njeña; tjauqdba manjenjal' kəri njinina. Arka maiirgi:rkum rəngəri kariňa djenbeňuru.

43 Njadbama kundjunqanqgori, I:dja kari wuna wa laiburu padinja; kundjuňu, Njirano: mindjal geja.

6

1 Ma i daba keňaňuru; kəlguwam anqam mamurkal; inalalaia kauerəmalando:

2 Wuno:murum Wunaiurujau kənina, wuman-bəli kaniňgundaleri dadjurd-kərim maninja. Ardarawaiia ńuru iňgarkaňuruňa rəngəri kariňa, kubadjunjiri, I:dja indja ńambula wa wuna kudai? Aňudja wuna wuni:ndjəru kənauwi nanqanq i:dja indja, wundjurulu dára ino:ri nənja kauwi:na?

3 Wawu indja tjudjaməndja, Mary ibanqanq, ńawaia James a Joses a Judas a Simon? Nawawanaňganja ńurama ńəri nənja wawu padin? Kauwai kariňanqanq.

4 Jesu kundjunqanqgori, Tjo:lbəda ioimalan ino:ra wa pəngənin, ńamba wa kəlguwam anqam maninja, aue madeja nənja, maiarum anqam maninja.

5 Ma wundjurulu dára kədjinba pungenja, abbamarejamandj kaduguja ino:ri kanməndanala, kanmurduňa.

6 Rəngəri keňa iňgarkudjarala. Maiarundjeruňum wo:ri kanbunerı, kaniňgundaleri.

7 Aňjenenjalja ai kanbuna aua nanja, wun-mabali kannjaňawunerı iáruňandu, iáruňandu; wundjurulu ka:no:na agulaia arduria nənja.

8 Kundjuŋanqəgori, Kari puraŋjuriri wuda:wa ɻəŋgeŋaŋjuriri, tɻandur' ekama; wuro:dbori kari, widi kari, kaiug kari widi nənja;

9 Ardjerdu nənja ardjerdu ɻəri; wobi iaruŋandu tai pinjidinjiri.

10 Kundjuŋanqəgori, Maiagekərim maiarum dara njirkunjaŋa, ma atja njidu ma i dəgam njirkunjaŋajuru njini.

11 Təmbium maiagekərim njiri wa pitja pinjinmən ɻəri, wa pitja ɻənu pinjingaŋjurun ɻəri, wuno:murum ma i dəgam njirkunjaŋajuru, tjurnim njidjerdu waiuru djeradjera maro: wunuŋqədjaie arka nənja.

12 Arka karinanuru, ardi:um kubalula kuluŋan kunja.

13 Agulaia ardarawaia wai kanbədjabuna, ardarawaia adbamareja oil njiniŋge kanbədja:mala, kanbədburduna.

14 Herod inaiuri ɻənu kaŋurula; injumba laiburu kəniŋaiena, aua kundjuŋu, John Baptist bəri kənina iməndj i daga, gewunja wundjurulu wuna aua nənja ɻu:na kunuŋ.

15 O! Atjakekəria kubədjuŋ, Elijah kənuŋ, Atjakekəria kubədjuŋ, tjo:lbəda kənuŋ, iaruŋ tjo:lbədaia kədjindja.

16 O! Herod ɻənu ingaŋjurula kundjuŋu, John, imri: ɻaiu dur ɻənŋumbuna, bəri kənina.

17 Herod aue ɻundju-ɻundju kanjaŋawuna, John kəməŋ, murd kəməŋ bur kərim maninja, Herodias wunja, Philip ɻawanaŋga məŋgənqəŋganja; njinje pilin njəŋgawonanqəŋga.

18 John Herod geñunąŋga, Wunia ɳuru-ɳuru ɳundju kudai ɳawalo:lidj. mąŋgąnąŋgąnja.

19 Herodias njiŋge ɳanda njimaienanąŋga, Bąda iŋo:, kundjuŋu; kądžinba puŋgenja;

20 Gewunja Herod John ko:lgunaŋla, laiburu iŋgānananąŋga aua i:dja iążduŋuru, mąmaia iŋgānina, imuludja kanjurula. Wuŋo:murum ɳuru iŋgaŋurula, darawa kundjuŋu, tjukul ɳuru kanjurula.

21 Wuniajau kąniŋaiena, Herod kuli:ndjiau, mąŋqari ardaiuri kangandjuna ardenaiuri anąŋgaia wunja, mąnnale-ɳaria anąŋgaia wunja, i:dja ardenaiuri Galilee ɳaria wunja.

22 Herodias ibaŋanąŋgąnja dąra njiŋgeŋgunal, djor geŋu, Herod tjukul kandjuna, arka kuda: mąŋqari nąŋja atja ąngauwoneri; inaiuri njimbąridja kundjuŋunąŋga, Tjəniau ąjudja ɳama tjuŋundjiri, pitja ɳunjano:.

23 Tjauaien kundjuŋunąŋga, Njanąŋga tjanŋuniau, pitja ɳunjano:, bąndaia ɳaiananąŋga wulemi njini.

24 Njəŋga dąnde njeŋajuru, karanąŋgąnja kundjuŋunąŋga, Ajudja iŋaniau? Njəŋga kundjuŋu, John Baptist imri:.

25 Maiirgi:rkum dąra njeŋgunal inaiuri nąŋja, kąniauwuna, kundjuŋiri, ɳama kuŋe tjanŋuno: weni ąngąm maninja John Baptist imri:.

26 Inaiuri pakul djenbeŋuru kąnina; mia tjauaien geñunąŋga, arka wunja mąŋqari nąŋja atja ąngauwoneri, kądžinba pinjingąriinja.

27 Maiirgi:rkum inaiuri mąłaniŋjara kaŋaŋawuna mu:n-ɳaria nąŋja, kundjuŋu

imri: tjuŋungaŋural; aua keŋaŋuru imri: dur kumbuna bur-karim maninja.

28 Imri: anq̄ŋga ąŋḡam maninja kungāŋurulal, njimbäridja njino:na; njimbäridja karanq̄ŋgānja njino:na.

29 Wuno:murum inalalaia ɳuru ąŋganina, kariŋgunal, durgu tj̄arawäd kubädbäŋ, pāndj̄am maninja kubärkandeŋu.

30 Arkaŋawieja dž̄aruk kadiŋaiena Jesu nanja; darawa kubädjuŋunäŋga ge kadjuŋu, ge aŋganbädiŋgundala.

31 Aua kundjuŋnaŋgori, Njirge wurura njidjurliŋgal wugem ɳuru, wäli ɳoiba njidu. Gewunja ardaraawaia djo:lio:li kubädjuŋiri, ɳoiba wa puŋgāninjanäŋgori mindj̄äl kunja.

32 Kariŋaŋuru namändi nänja wugem ɳuru pälwäde.

33 Mara kanbärwuna aŋgeŋaŋjuriri, ardaraawaia laiburu ɬadina, ma ɳuru pälja kubadjuŋ ardjerdu i dägu malaiindem mararawam i däḡam, wuk kanbärwuna.

34 Aua ba keŋgunal peleŋgāraia djenbeŋjuru mara kanbuna, kandjeriwuna, ąŋgānineri kukundjeria kädjindjia kukundja-ɳära ardo:reja; wunman-bali kaniŋgundaleri.

35 Lewära wundur käniña, inalalaia kauerämurkala, kubädjuŋ, Tämbium mäna wugem, lewära weni wundur kunina;

36 Anŋaŋawu, aŋgeŋuru wunja tämbiu' ɳuru maiarindjeruŋu' ɳuru wo:ri mäŋgarwiri, ąŋḡamura wunja mindj̄äl kunja.

37 O! Kandjo:lbala kundjunqanqgori, Njiri arano: mindjal kunja. Arka kubadjunqaga, Arejunjuru, anjeramura wuro:dbori kaiug darawa nqari, anjerano: mindjal kunja?

38 Aua kundjunqanqgori, Wuro:dbori wodi ardara waia njiri kudai? Njiri, aranindj. Wuno:murum laiburu qnganina, kubadjiri, Anqajalja, djaia iarunandu kuda:.

39 Kundjunqanqgori ardara waia atja wunja wiri-nqaria nqanja tjo:lilia nqanja.

40 Atja karwona tjudu karwiineri, hundred nqanja, fifty nqanja.

41 Wuro:dbori qnnjalja, djaia iarunandu qanmäq, qndjo:l' kuru kale kqmurkala, wunia kulula, wuro:dbori kale mala; inalalaia ka:no:na adbannqale nqru qnganbarkugule wunja; djaia iarunandu dalar kundjunqanqandu arka nqanja.

42 Ardara waia mindjal kubadjun, barui kadawi:na.

43 Ilelemi tjarawad kubadbäq, tjunqurlu wunjenqalu, djaia nqari kuda:.

44 Arka wuro:dbori mindjal kadju:nu i:dja 5,000 kadina.

45 Maiirgi:r Kum inalalaia kundjunqanqgori namandi dära angenjuru wunja, arkurle angenjuru kanal' kuru Bethsaida nqru, wäli peleñgaraia qnajanjawu kundjiri.

46 Pale qngaiqandi wela, keñanjuru tälambän nqru dadjurd kunja.

47 Kalekalem njiqganina, namandi wo:ndum pulaga nanja kunina, aua iarunama kabalba nqanja qanina.

48 Mära ąŋgo:na idjaba kadjuňu, kar kadjuňeri, gewunja mändjum baruba ąŋgo:neri, wulo:lum pulağajau kanmurkal, wudawa iŋgejeri wo:ndum maninja; tjanai ŋejunąŋgori kundjuňu;

49 O! Arka mära iŋgarwuna wudawa iŋgejeri wo:ndum maninja, iŋandj ɿali kubadjuŋ, jero:I kubadjuŋ;

50 Ardarawaia mära iŋgarwuna ilala kadinia. Aua maiirgi:rkum kululanąŋgori, kundjunąŋgori, Tjukul njidu; ɿaiąkawąli, pinjirgulgunejiri.

51 Pai kąnina ɿuru arka nuru namąndi ɿuru; mändjum wudun kundjuňu; arge wurura djenbenuru rąngarı kariňa;

52 Wa puŋgadenenja wuro:dbori wunja, arkulum burudum.

53 Wuno:murum ɿurak ąŋgauwona, bąndaia madburkalal Gennesaret nąnja, palul' dąnja murd kubadbąŋ.

54 Namąndi nąnja ba ąŋgeŋgunal, maiirgi:rkum laiburu kadinanąŋga.

55 Tjari kubadbąŋ tąmbium ma mararawam wo:ri mäŋgarwuneri, wun-man-bałi adbamareja mano: kanbärkaŋjuruleri, ma ɿuru ąŋgąnina aua iŋgąnina.

56 Ma dąra iŋgeŋgunal, maiarundjeruňum, malaiindem, wugem, adbamareja we kanbäri:la tjau-ɿärim maninja, burkai kaueriąbuna iŋgadbąndana wunja. iamiŋgum wobi anąŋga mandj; arka iŋgadbąndanala abululudja karkandjuiena.

7

¹ Djäruk kadbienanąŋga Pharisia, atjäkekaria wiri-wiri-ŋäria kuda:, Jerusalem i dägu ąngengunal,

² Mara ąnganbärwuna atjäkekaria inalalaia maia arkanąŋga mindjal kadjuňu ardo:ri muramäna bądaia, gejäkawäli wa kulai puńgarwi:nja.

³ Gewunja Pharisia, Jew ardaraawaia kuda:, ardo:ri ɳämba wa njädbama kulai puńgarwun ɳäri, wa mindjal puńgadjin, wunindi:ru mababaia arkanąŋga karkaňuru;

⁴ Tjau-ɳärim idägu ąngengal, ɳämba wa kulai puńgarwun ɳäri, wa mindjal puńgadjin; darawa tjałekäri kuda: kunuň, kadbaŋ karkaňuru wunja, njäligänja, karega, ąngäm kulai ąnganbärwu.

⁵ Pharisia, wiri-wiri-ɳäria kuda: burkai kaueriabant, Añudjakunja ɳunalalaia wa parenjan wunindi:ru mababaia arkanąŋga nänja, maia arkanąŋga mindjal kadju ardo:ri muramäna?

⁶ Aua kundjuňanąŋgori, Tjädam Isaiah tjo:lba kundjuňu njiri wunja, njidbiňum njiljaljadbune, kädjinu wiri-wiri kauwi:nu, Worumba ąndja ɳuru ɳänbärkanjuru ardjalin njiniňgem, Arkauí bowora ɳai' i dägu kunuň.

⁷ Mäljäm luŋgu-luŋgudja kubädbara, Ąnganiňgunderi ɳala-ɳala i:dja arkanąŋga.

⁸ ɳala-ɳala God anąŋga kurämäŋgi, wunindi:ru i:dja arkanąŋga kuraňuru.

⁹ Gejau kundjuňanąŋgori, Tjädam ɳala-ɳala God anąŋga wai kuriabant, wunindi:ru njirkanąŋga wuräŋungaňuru.

¹⁰ Gewunja Moses kundjuŋu, Nuru aŋurandu iro:lidj, nundju karanja; aua woru ge iranŋa wunja, karanaŋganza wunja, nidji debad keŋenja;

11 O! Njiri kuri:, I:dja ḥam̥ba genaŋga
iranŋa, karanŋganza, Ge ḥam̥ba tjuŋunjäm
naiu ḥari Corban kunun, gejäkawäli God ḥari
kunauwi:nu;

¹² Njiri wa pinjinanun aua genangandu iranaŋga, karananŋganja;

¹³ Njala-ŋala God anaŋga wunamiaru kurandju wunindi:ru njirkanŋga nanya wurŋuno:na; darawa tjakekari kadjinu kuri:.

¹⁴ Pelenqaraia njele ai kanbuna aua nənja, kundjunənqəngori, Nuru tjərañuru, njidarawa, wuranena;

15 Kari i:dja dąnde ḥaṛi, dąra keñanąŋga
kağjinba muramąna bąda pąŋgandjun; ge
keñgal i:dja i dągu, ge muramąna bąda kandju.

¹⁶ I:dja ḥam̥ba ini:um kudai ḥuru wunja, ḥuru kaninja.

¹⁷ Wuno:murum maiarum dära iŋgena
peleng̑raia i dägu, inalalaia burkai
kaueriabant bare-bare wunja.

18 Aua kundjunqanqgori, Njiri kuda: wa puranenqan wurunqngowu kuda:? Wawu m̄ara puro:n, ge d̄andé ñari i:dja d̄arq keña, muramana báda kadjinba pañgandjun;

19 Gewunja ini:um maninja wa dära
puŋgenjan, iŋulum maninja dära kunja,ŋa,
dände kunjaŋuru wai kunja? Maŋaria
ardarawaia rar garia kangandjuna.

20 Kundjuňu kuda:, Ge i:dja i dągu keñgal, ge i:dja muramąna bąda kandju.

21 Gewunja mamulba i dągu, i:dja ini:um i dągu, kunjajągal ni: woru, wurni-wurni, maneba, wurkemąnma,

22 Wuri-wuri, albąnda, woru, wuŋgadjuie, worago:ra, ambula woru, jaum, iamuroi, woŋala;

23 Wuna darawa woru mamulba i dągu kunjajągal, i:dja muramąna bąda kandju.

24 Ma i dągu bari kąnina, keñanuru miaminę' ɳuru Tyre a Sidon. Maiarum maninja dara keňa, I:dja kari laiburu padara kundjuňu; O! kądjinba pąŋgaielgaienja.

25 Maiirgi:r Kum woŋaiinja, ibaŋqąŋganja pidi:nja agula inuru kudai, ɳuru inqanjurula, njeŋgunal, ierdu nąnja njimbąna.

26 Woŋaiin' njinge Greek njinina, Syrophoenician nję̄ŋga madeja. Burkai kaiąbuna agula ibaŋqąŋganja wai inqaiąbunę̄ŋga wunja.

27 Aua kundjuňunę̄ŋga, Woŋałalalę̄ŋuja arkurle barui kadawi:nja; wunia ɳuru-ɳuru maia woŋałalalę̄ŋuja arkanę̄ŋga ąŋganbądo:ngu wunja, kąnę̄ŋguria ąŋganbądo:naŋgori.

28 Nję̄ŋga kaio:lbąla, kundjuňunę̄ŋga, Jau, Inaiuri, mia kąnę̄ŋguria pąlalo:nma waiuru arkindjia woŋałalalę̄ŋuja arkanę̄ŋgaia mindjal kubądjunę̄ŋgori.

29 Aua kundjuňunaŋga, ɳąla-ɳąla wuna tjuŋundjuňu, ɳundjuweja baiuŋuru, agula ibaŋja nję̄ŋgaiąŋdiwela.

30 Njeñajuru maiarum njäŋganäŋga ñuru, woŋäläŋunja mära njimbuna we njäŋgawoneri njinarugu näŋja, agula njäŋgaiqändiwela.

31 Njele keñajuru maiamingum Tyre i dagu, Sidon bulumäŋ keña, wo:ndum Galilee ñuru, pulaga ñuru maiamingum Decapolis.

32 Kauerajuraldäga iaruŋ wombäria, ñälaŋala iamidj; burkai kaueriäb ino:ri aua nanja inqamändana wunja.

33 Kawai kämaŋ peleñgäraia i dägu iaruŋ, ino:ri ini:um maninja kungandenu, ttipa: kundjuŋu, ambula kämaŋdanalanäŋga;

34 Andjo:l' kuru kale kundjuŋu, ñoi kundjabuna, kundjunäŋga, Ephphatha, gejakawali, Lei kuniŋaienjanu.

35 Ini:um lei maniŋaiena, tjilwanja qnbula buräŋgai njimaiena, tjadäŋuru kulula.

36 Kundjuŋänäŋgori i:dja kari piriinäŋgoriri; O! tfile geŋunäŋgori, tjilenda njele kubädjuŋ.

37 Djenbeñuru räŋgäri kariŋa, kubädjuŋiri, Aua darawa wunia kundjuŋu; wombäria nuru wunja kandju, iamidj kalu wunja kandju.

8

1 Gejau peleñgäraia djenbeñuru njele äŋgäñina, ardo:reja mindjal kunja, inalalaia ai kanbuna aua näŋja, kundjunäŋgori,

2 Peleñgäraia ka:ñaieriwu, ñaiu nanja weni lewara tjäruŋuri äŋgäñina, ardo:reja mindjal kunja;

3 Ängaiamindjäŋa ñämba anäŋnäŋjawu tämbium arkanäŋga' ñuru, kalumba näŋja

janjo: pitja pare, atjäkekäria arka nänja pälawurde karingunal.

⁴ Inalalaia kauerio:lbala, Närunänenjgowu i:dja ąndja barui kanbado: wuro:dbori ɳuru wugem maninja?

⁵ Aua burkai kandjabuna, Wuro:dbori wod' irarawaia njiri nänja? Kubädjun, seven (ąnnjenjäjlja).

⁶ Pelengäraia kundjunängori, Atja njirwa kabälba nänja. Wuro:dbori ąnnjenjäjlja kanmäŋ, wunia kulula, ko:lemala, inalalaia ka:no:nanängori adbäñjale ɳuru ąnganbärkande wunja; arka pelengäraia adbäñjale ɳuru kanbärkandeňu.

⁷ Djaia iäruŋuri pidi:ndjia kuda: arka nänja kadina; wunia ka:lulanängori, kundjuňu, Arka kuda: adbäñjale ɳuru a:rande.

⁸ Mindjal kubädjun, barui kubädjun; tjärawad kanbadbäŋ arki:ndjinjindjia arli:wa ąngeneri tjuŋgurlu seven (wunjenjälu).

⁹ Arka kadina kädjinu four thousand, (djen-beŋuru); gejau kanŋaŋawuna.

¹⁰ Maiirgi:rkum namändi dära keňa inalalaia kuda:, tãmbium Dalmanutha madburkalal.

¹¹ Pharisia ba karingunal, wunmanbäli burkeba kaueriabuna, kubärkäŋjiro:nanäŋga umiimbaie ąndjo:l' di dägu, kauero:ndjuneri.

¹² Noi kundjabuna wunaiuru iňaui nänja, kundjiri, Anjudjakunja woi madberi ąndja umiimbaie kubärkäŋjiro:? Nidji kuŋenuriri, umiimbaie kari woi madberi ąndja wa puŋgano:wienängori.

13 Kandjəndiwela, njele namandi dära iŋgeña keŋaŋjuru ḁanal' kuru.

14 Woŋala kadina wuro:dbori ɻŋganbädba wunja; namändi nänja arka nänja ardo:reja wuro:dbori iɑ̊runj ekamandja.

15 Kundjunŋanŋgori, Maranindj, li:a maräm leaven Pharisia arkanŋga, leaven Herod anŋga.

16 Arge wurura kubarwadenju kubädjuŋiri, Gewunja wuro:dbori ɳädo:ra.

17 Jesu mära ko:na kundjunŋgori, ɻnjudjakunja njirwadejinjiri, wuro:dbori njido:ra? Wawu puranindjan, puranenäŋ? Njirkaui burudu?

18 Njirkumbula kudai, wawu puranindjan? Njidi:um kudai, wawu ɳuru pinjidin? Wawu ni: puraŋjurun?

19 Wuro:dbori five, (ɻnŋälja), ɻŋŋanŋalelemala five thousand, (ardarawaia), nänja, tjuŋgurlu wodi darawa arkindjinjindjia tjarawäd kurämaŋ? Kubädjunŋaga, Twelve, (wunŋennŋalu).

20 Seven, (ɻnŋennŋälja), four thousand, (ardarawaia) nänja, tjuŋgurlu wodi darawa arkindjinjindjia tjarawäd kurämaŋ? Kubadjunŋaga, Seven, (wunŋennŋalu).

21 Gejau kundjunŋanŋgori, Wäli wawu puranenan?

22 Bethsaida madburkalal. Ambulidj kauerajuraldaŋa, burkai kaueriäb inŋämändana wunja.

23 Aua ambulidj ino:ri laburd kämaŋ, maiarindjerunj' i dägäm kanjurula; ambula

tjipa: ingo:na, ino:ri inqamandanala, burkai kaiąbuna, Koru mandjanindj?

²⁴ Aua ąle kundjuňu, kulula, I:dja mara ka:no;; mara ąnqanjumbu ɳuwonu kądjindjia, wudawa ąngejeri.

²⁵ Gejau ambulkandu tjilenjile kąmandanala; manindjaję njadzbama, kąmurduienę, darawa mąra kumbuna tjądąmanma.

²⁶ Maiarum anąńga' ɳuru kańańawuna, kundjuńiri, Maiarindjeruňu' ɳuru dąra puńunjeńjuriri.

²⁷ Gejau Jesu keńanjuru, inalalaia kuda:, maiar indjeruňu' ɳuru Caesarea Philippi ɳąrim. Kalumba nąńja inalalaia burkai kandjąbuna, kundjuńanąńgori, Nai' ąnguja i:dja kubądjareri?

²⁸ Kubądjuńanąńga, John Baptist; atjäkekäria Elijah; atjäkekäria njele, iąrun tjo:lbądaia nąńja.

²⁹ Arka burkai kandjąbuna, Njiri nai' ąnguja kuriarerি? Peter kaio:lbala kundjiri, Nundju Christ ɳunuń.

³⁰ Kundjuńanąńgori, I:dja kari aua wunja pir-iinąńgoriri.

³¹ Wunmanbaļi kaniinqundaleri, I:dj'inęko:lu darawa madj kuni:njanąńga, inqaiąbieńu mababaia nąńja, ardenaiuri dadjurdkäria nanja, wiri-wiri-ńaria nąńja, bąda inqauwi:nu, pale kulunu tịarunąndu njele bari inqaiąndieńu.

³² ɳala-ɳala wuna pąndurąm kulula. Peter kamąń aua, wunmanbaļi kamaiąmbuna.

³³ Aua worarkar kanina inalalaia mara ąńgo:na, Peter aua kąmaiąmbuna, kundjiri,

Nälerdu njuru baiuñuru, Satan; njundju God kąri wa ni: pundjañurun, i:' kari ni: kundjañuru.

³⁴ Pelençaraia ai kanbuna aua nänja inalalaia nanja, kundjunjanqanqori, I:dja njamba inqamalando: gejara, aue njundju-njundju karii:nja, wongaia anqanga manuk kumenja, njanmalando:nja.

³⁵ Aua inaui njamundulba ge, pitja njoim; aua inaui koiim naiu wunja, wälänu-wunia wunja, pitja njamundulba.

³⁶ Bändaia daraiu anjudjakunja i:dja kąma, ge inaui kqakaliba.

³⁷ Anjudja i:dja kąno: inaui kąnauwi:nu?

³⁸ Aua djiän kąmara nqala-nqala kuda: nqiananqaga, qndja woi mängadberi wurni-wurnia, arworia nänja, I:djiniko:lu kuda. pitja djiän njamanqanga, wuno:murum ingeñgal palembe nanja Iranqanga anqanga, wäläñaria mämaia nänja.

9

¹ Kundjunjanqanqori, Nidji kujenuriri, Atjäkekäria njuruma kaduñ arka nänja qngauwelgeñiri, debara kądjinba puñgavkagunäñ, mära karwu njini bändaia God anqanga keñgal wundjurul' dänya.

² Pale lewära six, (wunñälu), Jesu kanma aua nänja Peter a James a John, tälämbän njuru karäñ njuru kangäñural adagäragenu; kaleñ kaiqbienä adbäññałe nänja;

³ Wobi anqanga palembe kadiñaiena, ardo:roi djenbeñuru, kulai-nqara kari kabälba nänja arge kądjindjia ardo:roi kądjinba pañgandjun.

4 Mära karwi:nanq̄ngori Elijah Moses kuda:; auandu kubäluleri Jesu nänja.

5 Peter kaio:lba, kundjunq̄ga Jesu, Rabbi, wunia arkunuŋ ɻuruma; jändälpa maiaruŋjurim wondi mero:; maiaruŋum ɻundju wunja, maiarunum Moses wunja, maiaruŋum Elijah wunja.

6 Gewunja wa laiburu pängäninja ɻanq̄ngaga iŋgaio:lba; gewunja karkulgundenja.

7 Ängubäŋ kunjäŋgunal djer' njindjabunanq̄ngori; ängubäŋ i dägu ɻala-ɻala kunjäŋgunal, Indja iŋq̄ngula ɻedura ɻanq̄ndjunq̄ngaga; ɻuru iräŋuru.

8 Maiirgi:rkm wunjili:wa mäŋgarwuna, kari wa mara panbarwi:nja tjile, Jesu auekama arka nänja.

9 Wäli tälämbäŋ idägu jeriba kadjuŋaliri, kundjuŋanq̄ngori, I:dja kari piriinq̄ngoriri mära karwuna, I:dj' iŋko.iu imändj i dägu bari iŋgänuŋ njini.

10 ɻala-ɻala wuna kubärkaŋjurula. arge wurrura burkeba kadjäbieneri ɻäjudja bari iŋgänuŋ imändj i dägu känuŋ.

11 Burkai kaueriabuna, kubadjuŋiri, Wiri-wiri-ɻaria kubädju Elij'urle keŋgunjal.

12 Aua kundjuŋanq̄ngori, Elij'urle nidji keŋgal, darawa kangäräŋum; ɻärunq̄ngowu wiri-wiri kauwi:ŋu I:dj'iŋko:lu wunja, aua darawa madj kuni:njanq̄ga, kaui kandjui:nja?

13 O! Kuŋenuriri, Elijah gole keŋgunal, kubadjuŋanq̄ga kuda: lai kauwonq̄ngori, kädjinu wiri-wiri kauwi:nanaŋga.

14 Wuno:murum inalalaia ą̄nganbād burkalal, peleñgaraia djenbeñjuru māra kanbārwuna wo:ri ą̄nganbārwuneri, wiri-wiri-η̄aría kuda: burkeba kanbādjābuneri.

15 Maiirgi:rkum pelengaraia ardara waia, māra iñgarwunaia, djenbenuru rāngari kariña, wāri-wāri iñgadburkāla, wulmai kubādjūñanañga.

16 Aua burkai kandjābuna, Nānāñga burkeba kariabiri?

17 Iñruñ peleñgaraia nānja kaio:lbāla, Iniiñgundeja, kāñajurulaldu iñgāngula, agula iamidj kudai;

18 Nānām ma iñgām wai kaiąb, tjañjalar kari kānuñ, iwiąk wurāñgān kumbu, ro:ngoi keñeri; nunalalaia kuñenāñgori arka wai iñgadjāb wunja, kādjinba wai paueriąbi:nja.

19 Kandjo:lba kundjiri, Woi marāñjunmandjeri njirkudjaria, η̄anāñgiau njiri nānja η̄enu? Nānāñgiau njinjāma? Irañjuralgāra.

20 Kauerañjurulaldāga; māra iñgo:neri, mai-irgi:rkum agula dalar kāmāñ; kabālba nānja kauwona, bādawai kauwi:na tjañjalar kāri.

21 Aua iranāñga burkai kaiąbuna, Nānāñgiau wuna kunjāñgunaldāga? Aua. kundjuñu iñd'a:ndjānu.

22 Tjilejile wai kariñiri wia' nānja, agu nānja, bāda iñgo: wunja; η̄undju η̄am̄ba η̄ani tjuñundju wunja, ą̄ndjeriwandu, ą̄ñawodjandu.

23 Jesu kundjuñanāñga, Nundju η̄am̄ba tjuñundju wunja, darawa gole puñge aua wa puñgāñudjarāñ η̄ari.

24 Maiirgi:rkum worala iranąŋga jero:l kundjuŋu, kundjuŋiri, Naiu wa puŋaŋudjaran; tjänaŋawodju ɳäŋŋuŋudjara.

25 Wuno:murum Jesu mära ąango:na peleŋgaraia niiriŋu tjäri kadburąŋaliri, agula inuru kąmaiaŋmbuna, kundjuŋanąŋga, Nundju agula wombäru, ɳundjamugu, kuŋenu, ba beŋgal däga, tjile dära puŋunjaŋjurunąŋgeri.

26 Jero:l geŋu, djenbenjuru dalar inqamäŋ, ba keŋgunal; iända imändja kädjindja kąniŋaiena; gewunja ardarawaia kubädjuŋ, Imäŋ kąnuŋ.

27 O! Jesu ino:ri kąmaŋ, brai ki:la; gejau bari kąnina.

28 Wuno:murum maiarum maninja inqeŋgunal, inalalaia a:dagaragenu burkai kaueriäbuna, Äri kädjinba pedjäbi:nja.

29 Kundjuŋanąŋgori, Wuna kädjinu kädjinba puŋgeŋgunal ɳämba wa dadjurd dkäga ma.

30 Ma i dägu kariŋanjuru, Galilee bulumäŋ karinŋanjuru, i:dja kari wa laiburu aränu puŋgenja.

31 Gewunja inalalaia kaniingundala, kundjuŋanąŋgori, I:dj'inko:lu kanauwi:nu i:dja ardo:ri nänja, pitja bäda ewuro:; bäda inqauwi:nu, päle kulunu tjärüŋandu pitja bari njele enu.

32 ɳäla-ɳäla wa puŋgadenenja, karkulgundenja burkai inqadjäb wunja.

33 Capernaum madburkalal; wuno:murum maiarum maninja inqanina, burkai kandjabuna, ɳäŋŋa kurawadeňu kalumba nänja?

34 Kämuk kubärwuna, gewunja arge wurura kadi:neri ąnguŋja inaiuri inqanuŋ.

35 Atjä kauwona, twelve, (qanjenqalja), ai kambuna; kundjunanqgori, Iarunq naiurle qambla ge, pale ardaraawai nänja pitja enu, inawodjieja ardaraawai nänja.

36 Worala kämäq, arka pulaga nänja kandeñu, nuluruwa kañuriri, kundjuñanqgori.

37 Aua iñgäm iarunq qandja woñgalalänuja nänja qanumbla nänja, naiu qanma; aua qannuma, naiu wa päñanmäñ, O! aua qanumnañawuna.

38 John kundjuñanqga, Iniñgundeja, iarunq mara kerwuna agulaia wai qango:neri qunnumbla nänja, kedbaiqambuna, ari wa penmalando:nja.

39 O! Jesu kundjuñu, Päramaiqambiri, gewunja i:dja kari, wundjurulu qanumbla nänja ge, kadjinba maiirgi:rkum woru puñgengära.

40 Aua wa qända päñadbän nari, nari nänja käuñu.

41 Aua agu njinjuno: djo: wunja, gewunja Christ anängäia njirkunuñ, nidji länugu anängä kädjinba puñgoimäñ.

42 Iarunq qandja bi:rwidiñäria nänja arka wa päñanbärkudjaran nari, aua nari iñgäm, wunianqga ma no:gu daraiu ileñga nänja jarko:li käuñu, wo:ndu' nuru wai iñgaiqbieñu.

43 Nuno:ri qambla nari qanumma, dur minjo:; wuniqnu ma tjo:da wundjedjer' kuru qunumjanja, nuno:ri tjaruñandu kudai qambla qunumjanjäñuru mamara' nuru, wiq' kuru kädjinba tjimi puñgauwi:n nari.

44 Ma tjämuldja arkänanqganja kädjinba debädi puñgadjin, wiqnu wa tjimi puñgauwi:n.

45 Nundjerdu ɳämba ɳäri ɳunŋuma, dur minjo:; wuniŋnu ma wundjedjer' kuru ɳunŋunjäŋaŋuru ɳunbändadj, ɳundjerdu tjäruŋandu kudai ɳämba ɳunŋundjäbienju mamära' ɳuru.

46 Ma tjämuldja arkäŋäŋganja kädjinba debädi puŋgadjin, wiŋnu wa tjimi puŋgauwi:n.

47 Nungubulu ɳamba näri ɳunŋuma, wai minjäb; wunianu ma bändaia God anäŋga ɳuru ɳunŋunjäŋaŋuru ɳungubul' tjäruŋ kudai, ɳämba ɳungubul' tjäruŋandu kudai wai ɳunŋundjäbienju mamära' ɳuru;

48 Ma tjämuldja arkäŋäŋganja kädjinba debädi puŋgadjin, wiŋnu wa tjimi puŋgauwi:n.

49 Ardarawaia kärämbal' käri arandjui: wiŋ' njininge.

50 Kärämbälja inia känuŋ; O! kärämbälja wulapa ɳämba wa päŋgeŋän, äŋudjaninge wulapa ɳära irewandju? Njirkaui näŋna kärämbälja kudai njidu, jämulili ɳäri njidu.

10

1 Ma i dägu bari känina, keŋgal maiaminguum Judaea Jordan kanal' gärim; peleŋgaraia djaruk kadbieŋunäŋga njele; gejau, kädjinu geŋirida, njele kaniŋgundala.

2 Pharisia kauerämurkäla, burkai kaueriäbuna' Wuniowu i:dja mäŋgäŋäŋganja njaŋgaiäb? Kauero:ndjuneri.

3 Kandjo:lbäla kundjuŋäŋgori, Njanäŋga Moses kundjuŋunuri?

4 Arka kubądjuŋ, Moses ąnągu:la wiri-wiri njerkundju mili-mili njerkundjaba ɳara, wai njerkundjaba.

5 O! Jesu kundjunqanągori, Gewunja njirkulum burudum wunauiie wuna wiri-wiri kundjununuri.

6 O! Wunindidj-i-dagu wondijau, Auąndja, njiŋgąnja wondi kanbuna.

7 Wuna wunja i:dja iranąŋga a karanąŋgąnja pitja ejąndiwejandu, mąŋgąnqanągąn' njininja pitja njewąndura;

8 Iarunandu iwiliri iaruŋamandj pitja eniŋaiejandu; gewunja iaruŋandu wa njele pąŋgąningąndu, O! iaruŋamandj.

9 Auandu God pidjin ingo:nandu, i:dja tjauala: paueriŋandandiri.

10 Maiarum maninja inalalaia njele wuna wunja burkai kaueriąbuna.

11 Kundjunqanągori, Aua mąŋgąnqanągąnja njaŋgaiąb, ndjakärinja pilin inqauwona, wurni-wurni njinaneri;

12 Njaŋga kuda: kulanąŋga ɳąmba inqaiąb, iakära ɳąmba inqąm, njaŋga kuri njinuŋ.

13 Wonjalalənja bi:rwidinjaria kanbärkanjurulaldaga, ąngqamąndana wunja, inalalaia kanbądbaiąmbuna.

14 O! Jesu mąra ko:na, mąra-mąra kąnina, kundjunqanągori, Wonjalalənja kariŋgunjalgąra; käre paro:jiri, gewunja arge kądjindjia bąndaia God anąŋga.

15 Nidji kuŋenuriri, Aua bąndaia God anąŋga wa puŋqamąn ɳarı woŋałąŋ pidi:ndja kądjindja, kądjinba ma dąra pąŋgenęŋ ɳuru.

16 Nuluruwa kañurula, pàli kanbuna, ino:ri kanmàndanaleri.

17 Wàli kalumba ñuru ingeñajuriri, iàruñ wàri-wàri kàmurkalal, imàññale ñuru luñgudja kànina, burkai kaiàbuna, Iniingundeja inia, ñàni pitja ñe wundjedjeru kàdjina ñàri ñàma wunja?

18 Jesu kundjuñanàŋga, Añudjakunja inia kundjiara? Kari inia wa pàñgànin, God auekama.

19 Wununaue gole laiburu ñunuñanàŋga, Bàda pàndjo:jiri, Wurniwurni puñjuniri, Maneba pàm-àndjorjiri, Pare pandjañuriri, Pielgielge puñjuniri, Iro:lidj, karanja ñuru anjurandu.

20 Aua kundjuñanàŋga, Iniingundeja, wuna darawa kuñejiri, woñalàŋ andjànu.

21 Jesu kàñindjàna, ñedura kundjuñanàŋga, kululanàŋga, Tjàruñ ñuno:ra, baiuñuru, ko:l dju àndjàñangàñuleria, ardjeja ãno:, wulànbiri àndjo:l' dànja pitja kudai ñunjánu; gejau benjal, tjàñmalando:

22 Imiñum ñundi-ñundi kundjuñu, pakul ñàri keñajuru, wulànbiri ardarawaiia kudai injàñina.

23 Jesu wunjili:wa kanbuna, inalalaia kundjuñanàŋgori, Adbàññàlim kunuñ arka wulànbiri tjini:ria båndaia God anàŋga dàra àñgeñuru wunja.

24 Inalalaia ñàla-ñàla anàŋga ràngari kubàdburawuna. Mia Jesu tjile kandjo:lba, kundjuñanàŋgori, Woñalalàŋuju, Adbàññàlim

kunuŋ arka wulənbiri pəraqd əŋganbađburawu bəndaia God anəŋga dəra əŋgeŋjuru wunja.

25 Camel abi:la mandagu bulumən keŋajuru needle ambul' dənja, i:dja tjinj:ra bəndaia God anəŋga dəra ingeŋjuru wunja.

26 Rəngəri djenbeŋjuru kariŋa, kubəđjuŋanəŋga, Aŋguja emundulbaie?

27 Jesu kanindjeri, kundjiri, I:dja nənja adbənŋəlím kunuŋ, kari God nənja; darawa gole puŋgənu God nənja.

28 Wunmanbəli Peter kundjuŋanəŋga, Wai, darawa kunjedjəndiwela, ŋunbəđbalando:na.

29 Jesu kundjuŋu, Nidji kuŋenuriri, I:dja ŋəmba əŋgaiəŋdiwe maiarum, ŋawawaia, ŋawawanja, karanəŋgənja, iranəŋga, woŋalaləŋunəŋgaia, kabəlba, ŋaiu wunja, wələnu-wunia wunja,

30 Pitja ənjəm ardarawaia nənja ma, weni wendjiau, maiarum, ŋawawaia, ŋawawanja, kararaia, woŋalaləŋuja, kabəlba, wundjo:rie kuda;; bəndaia keŋgal djini wundjedjeru kədjinma ŋəri.

31 Mia ardarawaia mənŋəle ŋəria pitja pəle arənu, pəle ŋəria pitja mənŋəle arənu.

32 Kalumba nənja kadineri, Jerusalem ŋuru pai kadineri; Jesu adbənŋəle ŋuru keŋajuriri; rangəri kariŋa; arka inqadbalando:neri karkulgunenja. Twelve, (ənŋenŋəlja), njele kanmən, wunmanbəli kundjuŋanəŋgori wuna kaniŋaienŋunəŋga.

33 Wai, Jerusalem ɳuru pai ɳaduɳiri; I:dj' iŋko:lu pitja eno:wi:nąŋgori ardenaiuri dadjur-dkaria a wiri-wirinjaria; pitja wure pąro:nąŋga iman kunja, pitja ɻnbərano:nąŋga edbulia,

34 Arka berka pitja ewurana:na, pitja tjipa: ewuro:, pitja ɳoiilwa ewuraŋjuru, pitja bąda ewuro:; pąle kulunu tjaxuŋjandu pitja bąri enu.

35 Wodjulu kąmurkalgandu James a John, Zebedee iŋko:landu, kundjuŋgandu, Iniiŋgundeja, njarenandu tjuŋundjunjarendu burkai ɳuŋnunbądjabandu.

36 Aua kundjuŋanąŋgandu, Njanąŋga kurian-dareri ɳanŋundjunurendu?

37 Kundjuŋanąŋgandu, Ano:wandu atja arkuunuŋjandu, iakąra ɳundju worawerdum maninja, iakąra tjamauiim maninja, pąlemba ɳundjanąŋga nąnja.

38 O! Jesu kundjuŋanąŋgandu, Wa laiburu pin-jidingandu ɳanąŋga ɳa:d njirkunuŋjandu. Koru djo: pinjiriandu cup ɳaiu djo: ɳanŋunjęja, koru baptize pinjidandu baptism njiniŋge ɳaiu baptize ɳanŋunuŋ?

39 Auandu kundjuŋanąŋgandu, Gole pedandu. Jesu kundjuŋanąŋgandu, Cup ɳaiu djo: ɳanŋunjęja njirendu pitja djo: njiriandu; baptism ɳaiu baptize ɳanŋunuŋ njirendu pitja baptize njirenandu;

40 Mia atja njirkunuŋjandu ɳaiu worawerdum, tjamauiim maninja, ɳaianąŋga kunina miri njinŋuno:wandu, arkanąŋga arka wunja wuna-manja kanina.

41 Wuno:murum ten, (ąnnjenŋałja), ɳuru ąnganina, wun man bąli adji:la kaueramąŋanąŋgandu James a John.

42 Gejau Jesu ai kanbuna aua nąnja, kundjuŋanąŋgori, Laiburu njidun arka ąngandienna ardaiur' kunja edbulia nąnja ardaiur' kaduŋanąŋgori; ardenaiuri arkanąŋga i:a karwi:ŋunąŋgori.

43 Njiri nąnja wurunąŋgowu wa puŋganin; O! aua njiri nąnja ɳanaiuru ɳenu gejiri, inawodjieja njirkanąŋga pitja enu;

44 Aua njiri nąnja ɳaiurle ɳenu gejiri, inawodjieja ardarawaia nąnja pitja enu.

45 Gewunja nidji I:dj' iŋko:lu keŋgunal kari inęganawodjieju wunja, O! ąnganawodju wunja, inaui ąngano: laŋugu ardarawaia wunja.

46 Jericho madburkal; wąli Jericho i dągu inęgeŋanjuriri, inalalaia nąnja, peleŋgaraia djenbeŋuru kuda:, Timaeus iŋko:lu, Bartimaeus, ɳa:d bąda ambulidj, atjä kąnineri kalumba ma-wondąram maninja.

47 Wuno.murum ɳuru inęganina Jesu Nazareth ɳara inęganina, wunmanbąli jero:l kundjuŋiri, kululeri, Jesu, ɳundju David ɳunŋungula, tjandjeriwu.

48 Ardarawaia kaueramaiąmbuna, kąmuk inęgauwi:ŋu wunja; O! jero:l kundjuŋu djenbeŋuru ma, ɳundju David ɳunŋungula, tjandjeriwu.

49 Jesu ba:d kundjuŋu, kundjuŋu, Ai iro:. Ai kauero: ambulidj, kubądjunąŋga, Tjukul bąnu, bąri bąnu, ai ɳunbiri.

50 Aua, wobi anäŋga wai iŋgaiabantu, kuräd känina, Jesu kämurkalal.

51 Jesu kaio:lbala, kundjunu, Näni njejara kundjiarer? Ambulidj kundjuŋanäŋga, Rabboni, mäŋänŋunindj wunja.

52 Jesu kundjuŋanäŋga, Njundjunuru baiuŋuru; njundju wa pindjäŋudjarenja njunmurduwi:ŋu. Maiirgi:rkum manindjäŋa, kalumba näŋja kämalandon:na.

11

1 Jerusalem djali mäŋgadba, Bethphage a Bethany näŋja, inalandu käŋaŋawandu, kundjunäŋgandu,

2 Njiriŋjurandu maiarindjeruŋu' njuru mändjo:ri mäŋgänuŋ; maiirgi:rkum wäli ma dära njirkumbänaŋjurandu, pitja mära irewandu donkey kauila murd iŋgämiena, i:dja kari wen' njini kädjinba atja parwi:njanäŋga; buräŋgai irämandu, iräŋjuralgandu.

3 I:dja njamba kadjunurendu, Äŋudjakunja wuna kuriandiri, wuriandu, Inaiuri iŋäma kundju, maiirgi:rkum pitja pälenguru eŋaŋawal.

4 Keŋaŋjurandu, donkey kauila mära ko:nandu murd iŋgabiena maiamundu' näŋja dände kalumba

5 Atjäkekäria ma äŋgawelgenjiri kubäŋdjuŋanäŋgandu, Näni kuriandiri donkey buräŋgai iräŋjunmäŋgandiri?

6 Kundjuŋanäŋgoriandu ge i dägu Jesu geŋunäŋgandu, arka kaueranaŋu:landu.

7 Donkey kauila Jesu kaueranuraldaga, wobi arkanan̄ga kauero:gulenan̄ga; aua atj̄a kauwonan̄gori.

8 Ardarawaia wobi arkanan̄ga kalumba n̄nja päl̄o karijanan̄geri; atj̄akekaria jedmānganu wuŋgalalidjerugu dur kadjuŋaliri paddock n̄nja.

9 Arka mān̄iale aŋgeŋajuriri, arka kuda: pale iŋgadbalando:neri, jero:l kubädjuŋ, Hosanna; Tjukul ḥ̄ara aua iŋgeŋgaliri Inaiuri iŋumba n̄nja.

10 Tjukul ḥ̄ari bandaia keŋgaliri, David irai ḥ̄arkanan̄ga ḥ̄ari, Hosanna karan̄ ḥ̄ari ma.

11 Jerusalem dära keŋa; wuno:murum wunjili:wa ko:na darawa n̄nja, kalekalem njinganina, dände keŋajuru Bethany ḥ̄uru, twelve, (aŋnenŋälja), n̄nja.

12 Māngunu, Bethany i dägu aŋgeŋgunal, baia: ko:na.

13 Tjilium bōwora māra māŋgo:na jedmānganu kudai, keŋgunal, ḥ̄amba maia ma n̄nja mara aŋgo: minja; māŋgāmurkalal, kari wa māra panbi:nja, jedmāngan' däka ma; gewunja tjilium kurabjau wa puŋganinja.

14 Maio:lbäla, kundjunjanan̄ga, I:dja kari mindjal puŋgadjiri ḥ̄undju n̄nja wendji dägu kädjinma njini. Inalalaia ḥ̄uru kaueranjurula.

15 Jerusalem madburkalal; dadjurdkarim manaiudba dara kena, wunmanbäli wai kanbuna arka ko:l kadjunjeri, aŋganbädbäjeri dadjurdkarim manaiudba maninja, pälalo:nma kaiug kaleŋ-ḥ̄aria arkanan̄ga tjaueri maiabantu,

adbälkärim kuda: arka kuluko:ka ko:l kadjunjiri;

¹⁶ I:dja kari pa:näju:nja tjalumba mano: ingañuru wunja dadjurdkärim manaiudba pulagori.

¹⁷ Kaniıngundala, kundjunqanqgori, Wawu wiri-wiri puñgauwi:nja, Maiarum ɳaianqngam pitja merimie maiarum dadjurdkärim, worumbaya ardara waia wunja? O! njiri marandjuna känmenma lulunqaria arkanqngäm.

¹⁸ Ardenaiuri dadjurdkäria, wiri-wiri-naria kuda: ɳuru kadina, buluk kubärkäñjiro:na ɳarunqngowu bąda ingarwu; gewunja kauero:lgunala, peleñgäraia ardara waia rängäri ɻeñgeñaia ɻeñganiıngundaleri.

¹⁹ Kalekalem kädjinma keñañuru manaiudba i dägu.

²⁰ Mämäñgunu tjanai ɻeñgeñeri, tjilium mära marwuna maralgam wondudba i dägu.

²¹ Peter ni: kañurula, kundjunqnga, Rabbi, wai, tjilium ɳundju wure mändjäñunbuna maralga' njinim mänila.

²² Jesu kandjo:lbä kundjunqgori, God paräñjudjareri.

²³ Nidji kuñenuriri, Aua genäŋga tälambän wuna, Tjärawäd pämie, wo:ndu' ɳuru paiäbie; inäuñ nänja ɳamba wa puñgäñudjaran ɳari, kädjinba puñgäñudjaran ge ka:lu käniñäieñu; pitja njänunqnga.

²⁴ Gewunja kuñenuriri, Darawa dadjurd wuräñundju, wuräñuniau, puräñudjareri gole kudai njirkunina, pitja kudai njiränu.

25 Wuno:murum njirkumbalgeñiri dadjurdu
wurəŋundjiri, wai wuriab, ɳamba ɳanda
arəŋunma; gewunja Iranura kuda: aua ɻandjo:l'
dənja iŋgənuŋ, uməra njirkanəŋga wai kana
puŋgaiabuŋu.

26 Njiri ɳamba wa wai puriabuŋu, Iranura aua
ɻandjo:l' dənja iŋgənuŋ uməra njirkanəŋga wa
wai puŋgaiabuŋu-nuri.

27 Jerusalem njele madburkal; wudawa
in̄geñeri dadjurdkärim manaiudba nənja,
kauerämurkal ardenaiuri dadjurdkäria, wiri-
wiri-nəria, mababaia.

28 Kubadjuŋanəŋga, Nənəŋga wundjurul'
njiniŋge wuna kundjiiri? Aŋguja wuna
wundjurulu ɳuno:na wuna tjuŋundjindjiri?

29 Jesu kundjuŋanəŋgori, Tjəruŋ burkai njin-
jiab, tjərio:lba, pitja ɳenuri ɳanəŋga wundjurul'
njiniŋge wuna ɳənŋundjiri.

30 Baptism John anəŋga, ɻandjo:l' kəri, i:dja
ɳəri kunina? Tjərio:lba.

31 Arge wurura kubərwadeňu, kubədjuŋiri,
Nəmba workundju, ɻandjo:l' kari, pitja nje,
Aŋjudjakunja kurəŋudjarala?

32 Nəmba workundju, I:dja ɳəri, peleŋgaraia
kanbərkulgunəla; gewunja ardaraawaiia nidji
John tjo:lbəda ɳali kubədjuŋanəŋga.

33 Jesu kauerio:lbala, kubədju, Wa laiburu
pedin. Jesu kundjuŋanəŋgori, Naiu wa
puŋenuri ɳanəŋga wundjurul' njiniŋge wuna
ɳənŋundjiri.

12

¹ Wunmanbaļi kululanągori bäre-bäre nānja. I:dja tjarinęjrm ro:pa keņa, ķuwonu ķali-ķali kundjāndala, balaium tjaři mo:na wine kunja, maiarum karąj ę̄rim wondi mo:na, tjarinęjria kanino:la, tāmbium maiakari' ķuru keņaļuru.

² Kurabjau kājaļawuna tjarinęjria ķuru inawodjieja, kurab tjarinęjrim maninja ę̄gamura wunja tjarinęjria nānja.

³ Arka laburd kaueramąj, ķoiilwa kauerajurula, ino:ra kauerajawuna.

⁴ Njele inawodjieja iakära arka nānja kājaļawuna; aua imri: dai kubärwuna, wodbandagu kubädjuňanąga.

⁵ Iakära kājaļawuna; aua bāda kauero:na; atjäkekäria ardaraia; atjäkekäria ķoiilwa kanbärkanjuruleri, atjäkekäria bädawerdai kanbärkanaleri.

⁶ Wāli iārunj kudai ījko:lu, ķedura gejunąngā; pāle nānja kājaļawuna arka nānja, kundjunjiri, ķuru ewuranjuru ījāngula.

⁷ O! Arge tjarinęjria arge wurura kadi:na, Indja iwulgu; ķariu, bāda ąro:, tjarinęjrim ķarkanąngam pitja menu.

⁸ Laburd kaueramąj, bāda kauero:na, tjarinęjrim i dāgam wai kaueriābuna.

⁹ Gewunja ķani pitja nje inaiuri tjarinęjrim nara? Pitja ejeŋgal, tjarinęjria bädawerdai njenąngori, tjarinęjrim atjäkekäria anjānino:.

¹⁰ Wiri-wiri wuna wuna wawu māra puro:njiri; Kaiug ge wondinęjria wai kadjabuna, Ge i di dāgu kuniļaiena umri: ruko:wa;

11 Wuna Inaiuri i dägu, Rängäri ḥarkumbul' danja kunuŋ?

12 Kubärkäñjiro:na läburd iŋgadba wunja; pelengäraia kanbärkulgunäla; gewunja kubädidjäna bare-bare geňu arka wunja; kaueriändiwela, kariňanjuru.

13 Kanbärkanjawu aua nänja atjäkekaria Pharsisia a Herod ḥäria, iŋgadba wunja ḥala-ḥala nänja.

14 Wuno:murum ḥengengunal, kubädjunäňga, Iniiňgundeja, laiburu ḥaduňanu nidji ḥunňunuň, kari wa pandjo:lgunan; gewunja ḥundju i:dja wa pandjänindjäň, O! nidji God ḥäri kandjaniiňgunderi; Wuniowu kaiug Caesar erkuno:? Worwu ge?

15 Ko:ru kedo:? Wawu pedo:n? Aua laiburu käninanäňgori adbiňum mäljaljadbuneja, kundjunäňnäňgori, Anjudjakunja tjäro:ndjuiri? Kaiug wuraňuralgära, ḥänňunindj wunja. Kubärkanjurulaldaňa.

16 Gejau kundjunäňnäňgori, Anguja anäňgam iminum mäňa, wiri-wiri wuna? Kubädjunäňnäňga, Caesar anäňga.

17 Jesu kundjunäňnäňgori, Caesar irano: Caesar anäňgaia, God irano: God anäňgaia. Djenbenuru rängäri kauerämurawuna.

18 Kauerämurkal kuda: Sadducia, arka kadju adbändj i dägu wa bari padjändien, burkai kaueria-buna, kubadjuňiri,

19 Iniiňgundeja, Moses wiri-wiri kundjuňunäňari, I:dja ḥawanäňga ḥämba debära iŋgeňa, mäňgäňnäňganja pâle njängaiändiwe, woňalän kari wa paňgaiändiwen, ḥawanäňga

mäŋgänaŋgänja njimenja, woŋaläŋjuja
aŋgaiäŋanda ḥawanäŋga wunja.

20 Nawawaia ḥannenŋälja kadina; iwulgu
mäŋgänaŋgänja njimäŋ, debära keŋa,
woŋaläŋjuja kari wa pandjäŋdiwenja;

21 Pulai njimäŋ, debära keŋa, woŋaläŋjuja kari
wa pandjäŋdiwenja;

22 Ge pulä: ḥära, ḥannenŋälja woŋaläŋjuja kari
wa panbädjangäniwenja. Päle nänja woŋaiinja
kuda: debära njeŋa.

23 Adbandj' i dägu bari aŋgänuŋ
mäŋgänaŋgänja näni anäŋgänja pitja njenu?
Gewunja annenŋälja njingarkaŋjuruleri
mäŋgänaŋgorinja.

24 Jesu kundjunjanäŋgori, Wawu wuna wunja
kurämiädma, mili-mili a wundjurulu God
anäŋga wa laiburu pinjidin ḥäri?

25 Wuno:murum adbandj i dägu bari aŋgänuŋ,
kari wa päŋan parwän, kari wa päŋan padawi:n;
O! wälännäria ḥandjo:l' däŋja kädjindjia kadun.

26 Mia adbandja wunja bari aŋgaiäŋdieŋ;
wawu mära puro:njiri mili-mili nänja Moses
anäŋga, Irululu wunja, God kalulunäŋga,
geŋunäŋgeri, Naiu God Abraham anäŋga, God
Isaac anäŋga, God Jacob anäŋga?

27 Aua God adbäŋ ḥära ḥuru-ḥuru, ardjer-
jerkära; djenbeŋuru kurämiädma.

28 Iaruŋ wiri-wiri ḥära keŋgunal, ḥuru
kangaŋurula burkeba aŋgaiäŋbieneri, laiburu
inäŋgänina tjädaŋuru aŋgaio:lbäla, burkai
kaiäbuna, Nänaŋga wununaie kauurle darawa
nänja?

29 Jesu kaio:lbala, Kauurle kunun̄, Nuru njidu, Israel; Inaiuri God ḥarkanañga, Inaiuri iāruñamandj kąnuñ;

30 Nedura djunañga Inaiuri God ḥundjanañga ḥunñauí dara nañja, ḥunñandj irara nañja, ḥuni:um mararawam maninja, ḥundjurulba mararawam maninja.

31 Tjäkäri wuna, Nedura djunañga mämäŋgalja ḥundjanañga ḥunge ḥundju-ḥundju kädjinu. Wununauiie tjäkäri wunaiuru wa puŋqanin wuna nañja.

32 Wiri-wiri ḥära kundjunañga, Nidji, Iniiŋgundeja, tjädañjuru kundji:ñu. Aua iāruñ iñgänuñ; iakära kari auekama;

33 Aua ḥedura wunja iñauí dara nañja, ini:um mararawam maninja, iurulba mararawam maninja, mämäŋgalja ḥedura wunja aue ḥundju-ḥundju kädjinu, wunaiud' ban dägu ma irarai wori tjämi wunja, läñugu nañja.

34 Jesu mära iñgo:na ini:u' ḥära iñgaio:lbala, kundjunañga, Nundju bändaia God anañga bowora wa puŋqanin. Palejau i:dja kari däraqngu wa padinja burkai iñgadjäb wunja.

35 Jesu kandjo:lbala, kundjuñu, ḥaqqaniñgundaleri dadjurdkärim manaiudba nañja, ḥarunañgowu wiri-wiri ḥäria kubädjü Christ David iñko:lu?

36 David aua ḥundju-ḥundju kundjuñu İñandj Mämaia nañja, Inaiuri kundjunañga Inaiuri ḥaiyanañga, Atja bowa ḥaiu worawerdum maninja, Ardaurgundjia ḥundjanañgaia ḥaqandju njini ḥundjerduñjari ḥundjerdu waiuru.

37 David aua ɳundju-ɳundju Inaiuru kundjunq̄ga; ɳambula wa iŋko:lu? Pelenq̄raia tjukul ɳari ɳuru kaueranq̄urula.

38 Aŋganiinq̄undaleri kundjuŋ, Maranindjanq̄gori wiri-wiri ɳaria, wobi karaŋgen' nq̄nja wudawa ɳeu kadju' wulmai tjaŋq̄arim maninja lai kauwonanq̄gori,

39 Adbalq̄karim karəŋ ɳarim dadjurdk̄arim maninja, ardarub karəŋ ɳarim maia kuri aŋganunq̄jau;

40 Arka maiarum ardjo:jo:ria arkanq̄gam mindjal kadju, adja:djin b̄adaia dadjurk̄arim kadju; ɳandja wure wundjuŋgundia pitja p̄aram.

41 Atja kauwona kaiugk̄arim m̄andjo:ri, m̄ara kanbuna peleŋq̄raia kaiug karkaŋdeŋu kaiugk̄arim maninja.

42 Njeŋgunal ndj̄aruŋunja ndjenja ndjo:rinja, nj̄angga kungandeneŋu kaiug pidi:n t̄j̄aruŋandu.

43 Inalalaia ai kanbuna aua nq̄nja, kundjunq̄anq̄gori, Nidji kuenenuriri, Njina ndjenja ndjo:rinja kungandeneŋu dara man d̄agu ardarawaia nq̄nja karkaŋdejiri kaiugk̄arim maninja; gewunja arka ardarawaia kubarkaŋdeŋu darawa arkanq̄nga nq̄nja; nj̄angga pidi:n nj̄anganaŋga nq̄nja kungandeneŋu darawa kanawunguleri, darawa njiniŋge njingq̄aniŋiri.

13

1 Wali dadjurdk̄arim manaiudba i d̄agam inqeŋaŋjuriri iŋruŋ inalala kundjunq̄anq̄ga, Iniŋgundeja, manindj aŋudja kadjinu kaiug, aŋudja kadjinu maiarum!

² Jesus kundjuŋanąŋga, Ko:ru mandjanindj maiarum mąna manaiudba? Nuruma kądjinba puŋgąmąŋgien kaiug tjäruŋ tjąkąri nąnja, nąmba pitja wa puŋgaiąbien.

³ Wąli atjä iŋgauwona kurandu Oliva ɳąri nąnja, dadjurdkąrim manaiudba mąndjo:ri, Peter a James a John a Andrew mululu burkai kaueriabuna.

⁴ Minjenjäri, wuna ɳanąŋgiau pitja njąnu? Aŋudja umiimbaie wuna darawa ko:rug kąni:ɳu?

⁵ Wunmanbali Jesu kundjuŋanąŋgori, Maranindj i:dja kari pinjirbąrkadjuiri.

⁶ Ardarawaia pitja areŋgal ɳąjumba nąnja, pitja bare Naiu ɳąnuŋ, ardarawaia pitja ąnbaradju.

⁷ Wuno:murum ɳuru njirkunuŋ mąlanim, wąląnu mąlani 'ɳąri, djerara pąmąrąmeri, wuna madj kunjąŋgunjal; umindjuŋuru wąli kui.

⁸ Gewunja worumba pitja bąri aramurkie worumba ɳąnja, bąndaia bąndaia nąnja; kabąlba ɳulin-ɳulin pitja mewi: maiagekąrim maninjা; wurkalba pitja menu; wuna wundjaŋuru wurgunu ɳąri.

⁹ Mia maranindj njiri wunja, pitja ąnbąranino:nuri karwądeja nąnja; dadjurdkąrim maninjা pitja ɳoiilwa njiraŋjurie, adbąnųale ɳuru ɳarai a arderaiuri pitja njirawelge naiu wunja wunąŋjądjaie arka nąnja.

¹⁰ Wąląnu-wunia kauurle madj ardi:um kuluienja worumbaia ardarawaia nąnja.

¹¹ Wuno:murum njinjumbąrkajuru ɳąganbądino:nuri, gewurle djerara

pamärañmeri njanq̄ga pitja wuraq̄nulu; ge pitja kānino:wi:njunuri gejau, ge wuralu; gewunja njiri njuru-njuru wuraq̄nulu, mia Injandj Mämaia.

¹² Nawaia pitja inq̄anino: nawanq̄ga imän kunja, iranq̄ga inko:lu; woñalalajuja pitja bari arämurkie ardenaiuri nänja, pitja qnbärandju adbäñ kunja.

¹³ Pitja njiro:ndjurie i:dja ardara waia nänja njanumba wunja; mia aua birem bire geja umindjuñjuru njini, aia pitja emundulbaie.

¹⁴ Wuno:murum mära wuraq̄nunbu wemunbu mawodbanjäri kauwelgenjiri ma wunianq̄ga njuru-njuru, (aua mära ingo: kunenenja), gejau Judea nanja qngänuñ tälämbän njuru kubädii:nja;

¹⁵ Aua maiarum karäñ nänja inq̄anuñ, jeri pängawenja, dära pängejiri qngämura wunja maiarum anängam maninja.

¹⁶ Aua paddock nänja inq̄anuñ djo:li pängäniri wobi inq̄amura wunja.

¹⁷ Wurgunu arka nänja mänduwaia qngänuñ, arka nanja njumugu qnganbädo: jiri lewära ge.

¹⁸ Wuräniau imaiajau puñgäniri.

¹⁹ Gewunja lewära ge pitja njänu wurgunu wuna kädjinu wa puñgäninja wundjañjuru i dagu wondijau ge God wondi qngä:na wen' njini, kädjinba puñgänin.

²⁰ Näm̄ba wa Inaiuri gejau tjau puñgandjunja, iwiliri kari wa panmundulbenja; O! adburieja wunjja, arka qngämuräñ, lewära ge tjau kuñgandjuna.

21 Gejau i:dja ɳämba kadjunuri, Wai, Christ ɳuru kąnuŋ wai, ma! arąjudjara;

22 Gewunja pitja bări araiąndie Christ tjibareja, tjo:lbădaia tjibareja, umiimbaie, rąngarı pitja pąramiimbu, ąnganbąrkadju wunja, ɳämba kadju, adburieja.

23 O! Maranindj; wai, darawa kauurle kuńejenuniri.

24 Lewąra gejau, wurgunu ge păle ɳanja, marąjunja wundugum pitja njeniňaie, kunjila ralalı pitja wa puńgandjun,

25 Jålńgandam andjo:l' di dagu pitja mewari:, wundjurulu ąndjo:l' kări pitja ɳulin-ɳulin njawi:.

26 Gejau pitja măra irewu I:dj' inko:lu ingeńgaliri ąnguban ɳanja wundjurulu dara, pălemba ɳanja.

27 Gejau pitja ąjanjanawu walannjaria, adburieja anąnggaia pitja dįaruk ąnbąrąmeri mąndjum maiaruńjurim i dągam, kabälba mamindjuńjuru i dągam, ąndjo:lu umindjuńjuru njini.

28 Weni tjilium maninja laiburu njidu băre-bare manąngam; wuno:murum malalindjeruba marąmbul' mąnqanuŋ, jedmąnqanu ko:gulejiri, laiburu njidu mirińjumu lo:jenda.

29 Wuna kądjinu njiri kuda:, wuno:murum măra wurąjunbu wuna kąnińaienjiri, laiburu njidu wodjulu kąnuŋ, maiamundu' ɳanja.

30 Nidji kunjenuriri, Woi mąngadberi ąndja kądjinba kąmburuk padin, wuna darawa ko:rug kamieňu njini.

31 Añdjo:lu a kabälba pitja kãmburuk aranu, ḥala-ḥala ḥaiananq̄a kädjinba kãmburuk puñgäniñ.

32 Lewära gejau i:dja kari wa laiburu padin, kari wälanñaria ḥandjo:l' danja, kari Iñko:lu, Iraia ekamandj.

33 Maranindj, mu:n maro:, dadjurđ wuri;; gewunja wa laiburu pinjidin ḥñudjau kãnuñ.

34 I:dja kädjindja, naua-naua atja īngänuñ tãmbium maiakäri' nänja, maiarum anangam mañgaiñdiwela, ardawodjieja ḥala-ḥala ḥangäniñ:la, ardjerunadjeruñ ḥu:na wunja, gejünanq̄a maiamunduñära mu:n kunja.

35 Mu:n maro: gewunja, wa laiburu pinjidin ḥñudjau īngeñgal inaiuri maiarañära, ḥamba kaledkalem, ḥamba karo:ñgum, ḥamba mi:puradba, ḥamba mämäñgunu;

36 Namba malja-malja īngeñgal mära njinjumbu kulunu njirkunuñ.

37 Ge ḥanñundjunuri ardarawaia kuneñägori, Mu:n maro:.

14

1 Pale lewära tjaruñandu Wukiau, maia iroroi; ardenaiuri dadjurdkaria, wiri-wiri-ñaria kuda: kub-arkanjiro:na mululu īngadba wunja, bâda īngarwu wunja.

2 Gewunja kubäđjuñ, Kari mañärijau, madji jauum pamänu peleñgäraia nanja.

3 Bethany nänja īngäneri, maiarum maninja Simon leper anangam. atja ingauwoneri mäñari nänja, woñaiinja njeñgunal alabaster mülugu

kudai ą̄ngaiameri n̄ara nard inia ɳara-ɳ̄ara,
mulugu kule-mala, p̄alulu kundjuṇu imri: n̄anja.

⁴ Mia atjäkekäria arge wurura ardji:la kauer-
amäŋ, Anjudjakunja ą̄ngaiameri ɳara indja
wundur kauwi:ɳ̄u?

⁵ Gewunja ą̄ngaiameri ɳ̄ara indja ko:l
paŋgäni:nja kaiug dara wunja, ardjeja n̄anja
paŋgäno:wi:nja. Jau njimbärkaŋjurula.

⁶ O! Jesu kundjuṇu, Njininja; ą̄njudjakunja
njiraŋalingeri? Wunia kundjuṇjara.

⁷ Ardjeja kudai njiri kädjinma njiduŋ, ɳ̄amba
ŋe wurążundju wunia wuriŋnaŋgori, ɳaiu
kädjinma wa panjiraŋjurun.

⁸ N̄aŋga kundjuṇu ge wunja. N̄aŋjanäba
kauurlejau maiamala ro:k kunja.

⁹ Nidji kuŋenuriri, Ma maią̄gekärim maninja
wałą̄nu-wunia ardi:um kaluieŋu bą̄ndaia daraiu
naŋja, ge woŋaiin' njina gena pitja njaluie ni:
n̄iŋgaŋurieŋu wunja.

¹⁰ Judas Iscariot, iążrun twelve, (ą̄nnennjałja),
naŋja, ardenaiuri dadjurdkäria kan-
murkalaŋjuru, ą̄ngäni:nəŋga wunja.

¹¹ Arka, wuno:murum ɳ̄uru ą̄ngäni:nina, tjukul
kadineri, tjausaien kubą̄djunaną̄ŋga kaiug
in̄gado: wunja. Aua kuŋanjo:na ɳ̄aruną̄ŋgowu
wuniama ą̄ngäni:nəŋga.

¹² Lewära kauurle maia iroroi ɳ̄ari, Wukiau
in̄garwunedä, inalalaia kubą̄djunaną̄ŋga, N̄anäm
njiriuri kundji:ɳ̄ari ardamanja anjerkungą̄ndju,
Wukiau mindjal tjuŋundju wunja?

¹³ Inalalandu kaŋaŋawandu, kund-
junaną̄ŋgandu, Manaiudba ɳ̄uru njiriŋjurandu

pitja njinjämändjerandu i:dja wurawa agu mano: kaŋuriri; irämalando:wandu;

¹⁴ Ma dära ingeñuru wurinäŋgandu i:dja mäiara' ḥära, Iniiŋgundeja kundjiri, ḥänam balaium nauadjen ḥärim ḥaianäŋgam, ma Wukiau pitja mindjal ḥe ḥänalalaia ḥanja?

¹⁵ Aua ḥundju-ḥundju pitja njinjämiiimbandu balaium karəŋ ḥärim manaiudba manamanja mäŋgandjuiena; ma ardamanja arandju ḥäri wunja.

¹⁶ Inalalandu keŋaŋurandu manaiudba mamurkalalgandu, mära ko:nandu kädjinu gejunäŋgandu, Wukiau ardamanja kangandjunandu.

¹⁷ Kälekälem njinganjina, aua keŋgal twelve, (qanjenŋälja), nanja.

¹⁸ Wäli atjä aŋgauwoneri, mindjal kadjuŋiri, Jesu kundjuŋu, Nidji kuŋenuriri, iaruŋ njiri nanja tjiriwin pitja mewara.

¹⁹ Wunmanbaļi pakul kadineri, iaruŋ iaruŋ kubadjuŋanäŋga, Naiu?

²⁰ Aua kundjuŋanäŋgori, Iarun twelve, (qanjenŋälja), nanja, naiu nanja aŋgäm maninja tjäkäl kaiab.

²¹ Mia I:dj' inko:lu ko:ru keŋuru kädjinu wiri-wiri kauwi:nanäŋga; O! wurgunu i:dja nanja aia nanja I:dj' inko:lu tjiriwin mäŋgauwi:na. Wuni-anäŋga ma i:dja aia ḥämba wa pängalelwenja.

²² Wäli mindjal kadjuŋiri, maia kämäŋ, wunia kulula, kälemala, kano:na, kundjuŋu, Iräm, indja ɻenjanäba.

23 Cup kąmąŋ, ingo:lbo:na kano:na, ardarawaia djo:jo: kubądjuŋanąŋga.

24 Kundjunąŋgori, Indja gulu ɳaianąŋga, tjauaien ɳąri, pałulu kąniŋaienj ardarawaia wunja.

25 Nidji kunjenuriri, Kądjinba njele djo: pąneŋan kurab wuŋgalalidjerugu ɳara, lewąra ge njini iŋunąli pitja djo: ɳeju bąndaia God anąŋga nanja.

26 Kan ąngąnina dąnde kariŋaŋuru kurandu Oliva ɳąri ɳuru.

27 Jesu kundjunąŋgori, Njidarawa pitja ɳąri njirąmie; gewunja wiri-wiri kauwi:ŋu, Kukundja ɳara pitja ɳoiil ɳenąŋga, kukundjeria pitja tjauala pala arōwa.

28 Wunmanbu kunina, pąle bąri ɳanŋundjandieŋu, njibąnŋale ɳuru pitja ɳejuŋuru Galilee ɳuru.

29 Gejau Peter kundjunąŋga, Ardarawaia ɳąmba ɳari ąngąmienę, ɳaiu kari.

30 Jesu kundjunąŋga, Nidji kuŋenu, weni wundugum, punąra tjähruŋandu wąli wa jero:l puŋgen ɳari tjähruŋuri pitja ɳunjariiara.

31 O! njądbama djenbeŋuru kulula, ɳaiu ɳąmba debąra ɳanŋunjaŋa ɳundju nąŋja, kądjinba pąŋariinu. Ge kądjinu kuda adarawaia kubądjuŋ.

32 Tambium madburkal Gethsemane mąŋgarimiena; inalalaia kundjunąŋgori, Nuruma atjä njirwa, wąli dadjurđ ɳanŋundju.

33 Kąmuri aua nąŋja Peter a James a John, wunmanbali djenbeŋuru rąngarı keŋa, tjabąra mamienanąŋga.

34 Kundjuną̄gori, Ną̄numa pakul djenbeñjuru
ηą̄nuñ, ηą̄mą̄n njini; ηuruma atjä njidu, mu:n
maro:.

35 Mą̄nńale iraiu keñanuru, kabälba ną̄nja
kauwona, dadjurd kundjuñu ηą̄mba ką̄nuñ
wunja aua i dą̄gu pą̄ngawą̄ndjalu.

36 Kundjuñu, Abba, Iraia, darawa gole pindji:;
cup wuna tjaxo:ŋgu; wunmanbu kunina, kari
naiu ne ηą̄nńundju, O! ηundju ḥe tjuńundju.

37 Keñgal, mą̄ra kanbiri kulunu ą̄ngą̄nuñiri,
Peter kundjuną̄ga, Simon, ko:ru kulunu
ηunuñiri? Wawu mu:n pą̄mą̄ndjo:ndjiri
tjāruñiau?

38 Mu:n maro:, dadjurd wuri: pinjiriñjuriri
wuŋgundjuie ηuru; arkuma korega, arwiliria
djima.

39 Njele keñanuru, dadjurd kundjuñu, ηałala
tjaue njele kulula.

40 Njele keñgunal, mą̄ra kanbuna kulunu
ą̄nganineri, arkumbula nima djenbeñjuru
kunineri; wa laiburu padinja ηą̄ną̄ga
workundjo:lba kubą̄djun.

41 Keñgal pą̄lejau, kundjuną̄gori, Kulunu
njidu weni, ηoiba njidu, gole wali, gejau kun-
janę̄gunal; wai, I:dj' inko:lu tjiriwin inǵauwi:nu
arworia ardori ną̄nja.

42 Bari njidu, ηą̄riuri; wai, aua tjiriwin
mą̄ngó:wara wodjulu ką̄nuñ.

43 Maiirgi:r Kum, wali kaluleri, keñgal Judas,
iārun twelve, (ą̄nńennę̄łja), ną̄nja, aua ną̄nja
pelengaraia kuldjuru a dia kudai, ardenaiuri
dadjurd ką̄ria i dą̄gu, wiri-wiri ηą̄ria, mababaia
i dą̄gu.

44 Aua tjiriwin mą̄go:naną̄ga umiimbaie kano:na, kundjunjiri, Aua inę̄ngulbo:. aią̄kawą̄li; iräm, ną̄mululum irańjuru.

45 Wuno:murum inę̄ngunal, maiirgi:rkum ką̄murkala, kundjiri, Rabbi, ko:lbo:na.

46 Ardori kaueramą̄ndanala, kaueramą̄n.

47 O! ią̄ruń arka ną̄nja ma ą̄ngauwelgenjiri, kuldjuru aną̄nga ri: ką̄mą̄n, inaiuri dadjurd kara inawodjieja ko:na, ini:um dur mo:na.

48 Jesu kandjo:lbala, kundjuną̄ną̄gori, Ko:ru ba njireńgusal lulun ńatra ną̄nja ką̄djindia, kuldjur a dia kudai lą̄burd tjiangunma wunja?

49 Tjile-jile ńą̄njuninanuriri dadjurdkařim manaiudba ną̄nja njinjuniı̄ngundaleri, njiri wa panjirańjurunja; mia wuna kuniňaiena mili-mili ko:rug ą̄ngamieňu wunja.

50 Ardarawaia kauerią̄ndiwela, kubą̄daiila.

51 Algunja ią̄ruń ką̄malando:na aua ną̄nja, wobi dą̄da ńatra womura inę̄ganina, iną̄miari injaną̄bekä manma; lą̄burd kaueramą̄n;

52 Wobi dą̄da ńatra ką̄mą̄ngi:la, iną̄miari kundaiila.

53 Jesu kaielwa kauerajurula inaiuri dadjurd kara ńturu; djäruk kadbiена aua ną̄nja mirinju ardenaiuri dadjurd karia a mababaia a wiri-wiri ńtaria.

54 Peter bōwora ką̄malando:na, mamulba njini, maiarum maninja, inaiuri dadjurd kara aną̄ngam; atjä kauwoneri mäläni' ńtaria ną̄nja, aua dārarára kundjunjiri ką̄lańgala geńiri wię̄nu.

55 Ardenaiuri dadjurd karia, karwadeja ardarawawaia kuda, kubą̄rką̄njiro:na

wunäŋädjaie Jesu wunja bąda iŋgarwu wunja;
wa mära puŋgarwi:nja.

⁵⁶ Ardarawaia tjibareja kadäŋädjaienanäŋga,
äŋgänaŋädjaiena arge wurura wa
panbädburkenja.

⁵⁷ Atjäkekäria karwelgenja, tjibareja
kadäŋädjaienanäŋga, kubädjunjiri,

⁵⁸ Nuru kerkaŋjurula geŋiri, Mäna dadjurd
kärim wondi mäŋgauwi:na ardori njiniŋe
pitja mäŋämandju, lewära tjäruŋjuri näŋja pitja
wondi mäŋo: maiakärim wondi mäŋgauwi:ŋu
ardori mäŋämiadba.

⁵⁹ Wurunaŋgowu äŋgänaŋädjaiena arge wu-
rura wa panbädburkenja.

⁶⁰ Inaiuri dadjurd kåra puläga näŋja
kauwelgenja, Jesu burkai kaiäbuna, kundjunjiri,
Näŋäŋga qändja äŋgänaŋädjaienäŋnu?

⁶¹ Aua kämuk ko:na, kari wa päŋgaio:lbenja.
Njele inaiuri dadjurd kåra burkai kaiäbuna,
kundjunäŋga, Ko:ru Christ ḥunuŋ, Tjukul ḥära
ḥunuŋjungula?

⁶² Jesu kundjuŋu, Naiu ḥänuŋ; pitja mära
irewu I:dj' iŋko:lu atjä iŋgänuŋiri wundjurulu
worawerderum maninja, iŋgeŋgaliri äŋguban
näŋja qändjo:l' kåri.

⁶³ Inaiuri dadjurd kåra wobi anäŋga dalar
kämaŋ, kundjiri, Näŋia miri adäŋädjaieja
äŋgänuŋ kuriiri?

⁶⁴ Djadi ḥuru kuraŋjurula, ḥänuŋga ni: njidun?
Ardarawaia wure kubädjunäŋga imäŋ kunja.

⁶⁵ Atjäkekäria wunmanbäli tjipa kauero:na,
imiňum womura marwuna, paui kauerämaŋ,

kubądjuŋanąŋga. Tjo:lba minje: mälani' ɳaria kaueramąŋ dad kubądjuŋanąŋga arduna njiŋinge.

⁶⁶ Wàli Peter waiuru iŋgänina maiarum maninja, njeŋgal ndjäruŋunja njinawodjienja inaiuri dadjurd kàra anąŋganja;

⁶⁷ Måra iŋgo:na Peter kalguneri, kąnindjäŋa, kundjiri, Nundju kuda: Nazareth ɳara, Jesu naŋja, ɳunineri.

⁶⁸ Aua kariina, kundjuŋiri, Naiu wa laiburu pąjanin, wa puŋaneną ɳani kundjiiri; dąnde keŋaŋjuru mąnŋali' ɳari' ɳuru, gejau puŋara jero:l kundjuŋu.

⁶⁹ Njinawodjienja måra ko:na wunmanbàli njele arka ma ąngauwelgenjiri kundjuŋanąŋgori, Indja iążun arka naŋja.

⁷⁰ O! aua njele kariina. Wàli pàlejau njele arka ma ąngauwelgenjiri Peter kubądjuŋanąŋga, Nidji ɳunuŋ arka naŋja, Galilee ɳara ɳunjuŋunuŋiri.

⁷¹ O! Aua wunmanbàli djadi kundjuŋu, kanŋujo:na, Wa laiburu pąŋaninnąŋga i:dja indja irąŋunbalundjiri.

⁷² Maiirgi:rkum tjlenda puŋara jero:l kundjuŋu. Peter ni: kunganjurula ɳala-ɳala Jesu geŋunąŋga, Puŋara tjlenda wàli wa jero:l puŋgen ɳari, tjähruŋuri pitja ɳunjariiara. Wuno:murum ge ni: kanjurula, wola kundjuŋu.

15

¹ Maiirgi:rkum mämęŋgunu ardenaiuri dadjurd kària, mababaia naŋja, wiri-wiri ɳaria kuda:, karwadeja ardaráwaia, kubąrwadeńu,

Jesu murd kauerämäŋ, kaueranjurula, Pilate kaueränino:lanäŋga.

² Pilate burkai kaiäbuna, Ko:ru ḥunaiuru Jew arkanäŋga? Aua kaio:lbäla, kundjunäŋga, Kundjaluiiri.

³ Ardenaiuri dadjurd käria de kubärwunanäŋga darawa.

⁴ Pilate tjile burkai kaiäbuna, kundjuŋiri, ḅundju kari wa pandjio:lbäŋ? Wai, tjaruŋ ḥäŋäŋga wuna de ḥunṭumbärwu?

⁵ O! Jesu tjile wa päŋgaio:lbenja; gewunja Pilate rangäri kenä.

⁶ Mäŋäria kurijau buräŋgai inğämäŋjerida arka nänja iaruŋ bur inğani:neri, aua inğadiauwuna.

⁷ Iaruŋ känina inğärimiena Barabbas, murd inğämienna arka nänja bari ḥngaiändienä, i:dja bari ḥngaiändienä bąda ḥnganbärwuna.

⁸ Peleŋgäraia pai kadina wunmanbäli burkai kaueräbuna ge kädjinu geňäŋŋoririda.

⁹ Pilate kandjo:lbäla, Buräŋgai imnjamnjäri kuri:ara Inaiuri Jew arkanäŋga?

¹⁰ Gewunja laiburu känina muŋur kunja ardenaiuri dadjurd käria inğadino:la.

¹¹ O! Ardenaiuri dadjurd käria kanbädjurujuro:na peleŋgäraia, aua Barabbas buräŋgai inğämäŋäŋgori.

¹² Pilate tjile kandjo:lbäla kundjunäŋŋor, ḅäni ge kujenäŋga iräjundim Inaiuri Jew Arkanäŋga?

¹³ Arka njele jero:l kubädjüŋ, Wongaia nänja ande.

14 Pilate kundjuŋanq̄gori, Añudja kunja, ɳanq̄ga woru kundjuŋu? Djenbeŋuru jero:l kubädjuŋ, Wongaia nänja ande.

15 Pilate korega kundjuŋu peleŋḡraia jedji ɳ̄gano: wunja, Barabbas buranq̄gai kämäŋanq̄gori, Jesu kanino:la, wodpiliba inq̄gao:rala, wongaia wunja.

16 Mälani' ɳ̄aría kaielwa kaueraŋjurula maiaru' ɳ̄uru Praetorium; mälani' ɳ̄aría ardaraawai a ikanbärwu.

17 Wobi tubudubulja tai kaueri:, imärulja wonq̄ndja ɳ̄ara paio inq̄garwuna, tai kaueri:.

18 Wunmanbaļi wulmai kubädjuŋanq̄ga, Im-laraŋjaia Inaiuri Jew arkanq̄ga.

19 Imri: ɳ̄oiil kubadjuŋanq̄ga ki:lŋgu njiniŋge, tjipa: kauero:na, luŋgu-luŋgudja kubädbäŋjanq̄ga.

20 Wuno:murum umbili inq̄gadbaŋ, wobi tubudubulja bura: kauerämäŋjanq̄ga, wobi anq̄ga mandjia tai kaueri:la. Kaielwa kaueraŋjurū wongaia nanja inq̄garkände wunja.

21 Kauerandju iaruŋ tjanai inq̄gejeri, Simon Cyrene ɳ̄ara, Alexander a Rufus iranq̄ngandu, inq̄gejeru wunja wongaia mano: kaŋuru wunja.

22 Kaueraŋjural tambio maninja Golgotha, ge jaka wäli kaluienj, Tambium pändju ɳ̄irim.

23 Tjamí kadinanq̄ga wine luku-lukur kära myrrh nänja, aua wa pängämenja.

24 Wongaia nänja kauerande, wobi anq̄gaia wolara kaueralgara, kubädjabuneri arka wunja, ɳ̄ani ɳ̄äm kubädjuŋiri.

25 Mämäŋgunu lewəra kunina, wongaia nänja kauerandeňu.

26 Wiri-wiri de nari karan wiri-wiri kumbi:na, INAIURI JEW ARKANANJGA.

27 Aua nänja wongaia nänja lulun ḥarandu kauerandenjandu, iákara worawerdum maninja, iákara mamauim maninja.

28 Mili-mili ko:rug kämiena, gejiri, Aua dulu: kañuriena arworia nanja.

29 Arka tjänaj ḥenjeri jau kubädjunjanäŋga, adbri: wona-wona kubädjuniřiri, kubäluleri, A, ḥundju dadjurd kárim mändjäňunmändjuiři, lewəra tjaruňuri wondi mändjäňunbu,

30 Pämändulbaie, wongai' i dägu jeri bowal.

31 Ge kädjinu ardenaiuri dadjurd kária arge wurura umbili inğadbäŋ, wiri-wiri ḥaria kuda:, kubadjuŋ, Atjákekária kanmunduibäla, aue wurura kädjinba pāŋgämundulbaien.

32 Christ, Inaiuri Israel, jeri kauwenja weni wongai' i dägu, arkanindj wunja, wa pärkudjaran. Auandu wongaia nänja aua nänja inğandienandu jau kundjunjanäŋgandu.

33 Njileňqarinja njingänina, wundugum mänina támblum mararawam maninja jalängäru njini.

34 Jalängärujau Jesu ḥala-ḥala daraiu jero:l kundjuňu, Eloi, Eloi, lama sabachthani? Ge jaka wali kaluienj, God ḥaianäŋga, God ḥaianäŋga, ḥenjudja kunja tjändjändiřela?

35 Atjákekária ma ḥengauwelgenjiri, ḥuru ḥenqänina, kubädjuiŋ, Wai, Elijah ai ko:jiri.

36 Iaruň tjaři kumäŋ, irgem maiawora kudam kałabu kundjuňu, ki:lŋgu nänja kuŋgändeňu,

käno:na djo: wunja, kundjuňu, Käninja, adjenindj Elijah ɳamba iŋgeŋgal jeri iŋgaiab wunja.

37 Jesu ɳala-ɳala daraiu jero:l kundjuňu, iŋandj wudi keja.

38 Jarala dadjurd kārim manaiudba nānja dalar keja karəŋ i dągu waiud' djini.

39 Wuno:murum centurion, māndjo:ri iŋgauwelgenjiri, māra iŋgo:na wurunäŋgowu iŋandj wudi iŋgeŋa, kundjuňu, Nidji i:dja indja God İŋko:lu kānina.

40 Woŋaia kuda: kadineri bōwora kaueranindjanjeri, arka nānja Mary Magdalena, Mary karanäŋgandinja James pidi:ndja a Joses, Salome kudanja;

41 Arka wuno:murum Galilee nānja iŋgānineri, iŋgadbalando:neri, iŋgadawodjunjeri; woŋaia ardaraawaria atjäkekäria, aua nānja Jerusalem ɳuru pai äŋgāninal.

42 Kälekälem njingānina, Wunamanjiau, ge jaka wāli lewāra kauurle Sabbath,

43 Keŋgunal Joseph Arimathea ɳära, kauadeja joimaländja aua kuda: bāndaia God anäŋga kanäŋjiro:na; dārəŋgu dāra keŋaŋuru Pilate ɳuru, kāniauwuna durgu Jesu.

44 Pilate rāŋarı keja ɳamba gole wuna debära iŋgeŋa; ai iŋgo:neri centurion, burkai kaiabuna, ɳamba ɳanäŋgiau ɳana debära iŋgena.

45 Wuno:murum ɳuru iŋgaŋjurula centurion nānja, durgu Joseph käno:na.

46 Aua wobi dąda ɳära kämuräŋ, jeri ingaiąbuna, wobi dąda ɳära nänja murdba kämäŋ, kandeŋu känmenma nänja, kaiug nänja dur mäŋgauwi:na; kaiug ruluba kungäňurulal känmenma maiamundum maninja.

47 Mary Magdalena a Mary Joses karanäŋgäňa mära mo:nandu ma we inğandiena.

16

1 Sabbath wundur känijaiena, Mary Magdalena a Mary James karanäŋgäňa a Salome arkänijaria kanbađburäŋ, ąŋgeŋgal kunja, inğadjam wunja.

2 Alińarı wundugum manma lewära kauurle, känmenma mäŋgadburkal, märaļjunja bari njingänina.

3 Arge wurura kubadjuńiri, Aŋguja ruluba kungäňurunäri kaiug känmenma maiamundu' nänja?

4 Käle ąŋgänuŋ, mära kanbärwu kaiug gole ruluba kanjurienä; daraiu djenbeňuru kunina.

5 Känmenma dära ąŋgeŋgunal, algunja mära kauero:na worawerdum maninja atjä inğanineri, wobi iroroi tai inğanińaiena; rangarı karińa.

6 Aua kundjunańgori, Rängarı pinjiriiri, Jesu Nazareth ɳära karäňanjiro:jiri, wongaiia nänja inğandiena; bari känina, ɳuru kauiąk; maranindj tambioń ma we inğarkandenu.

7 Njiriuri, wurinäńgori inalalaia Peter kuda:, Njidbańňale ɳuru keňanuru Galilee ɳuru; ma pińja mära irewu, kädjinu geňanuri.

⁸ Dąnde kariŋaŋuru, kanmenma i dągu pälja njininuri; gewunja djedjerawa ḥarıa, rąngarı njiniŋaienuri; kari wa puŋgadji:njanąŋgorj, njinge: lgunenjuri.

⁹ Wuno:murum bari iŋgənina aliŋarı lewara kauurle, Mary Magdalena njąŋgurlenja māra kauwi:nanąŋga, njinge i dądj agulaia ąnŋalja wai aŋgaiqbunanąŋga.

¹⁰ Njąŋga njeŋaŋuru, arka aua nañja ąŋgənineri kundjuŋaŋgori, iŋgademaleri, wola:wuri ąŋgənineri.

¹¹ Arge, wuno:murum ḥuru ąŋgənina aua iedjer iŋgəniŋaiena, mara iŋgauwi:nanąŋga, kubarkudjarala.

¹² Wuna pale dji:ŋuru māra kauwi:nanąŋgandu, wudawa iŋgeŋandiri, bundul' kuru.

¹³ Auandu keŋaŋurandu, atjäkekäria kundjuŋaŋgoriandu; arka kauerąŋjudjaralandu.

¹⁴ Pälejau mara kauwi:nanąŋgori eleven, (annenŋalja), arge wurura, atjä ąŋgauwoneri mindjał kunja, jau kangąŋjurula arge karkudjarala, argulum burudum, ąŋganbarkudjarala māra iŋgarwuna pälejau bari iŋgənina.

¹⁵ Kundjuŋaŋgori, Njidjurli bąndaia daraiu ḥuru, wälənu-wunia wurinąŋgori ardaraawaia wondi ąŋgauwi:naia.

¹⁶ Aua wa pąŋgąŋudjaran ḥarı, baptize iŋgəniŋaiena, pitja emundulbaie; aua iŋgąŋudjura pitja wure ewi:.

¹⁷ Wuna umiimbaie pitja pąramalando: arge wa puŋgarkudjaran; ḥąŋumba nañja agulaia

pitja wai ąnbäro:, ąnbula iñunäli njiniñge pitja päralu;

18 Pämälinja pitja tjärawäd ąnbäram, debäd kari ɳämba djo: ąngeña wa bäda panbärwun; adbäramareja ardo:ri pitja ąnbäramändana, arge adbulugu pitja arañinjai.

19 Gejau Inaiuri Jesu, päle kalulanängori, ąndjo:l kuru kañuriena, God worawerdum maninjai atjä kauwona.

20 Arka kariñanuru, maiagekärim maninja ardi:um kubäluleri, Inaiuri arka nänja ɳuna kañineri, ɳala-ɳala birem-bire kunğandjuna umiimbaie njiniñge kämalando:neri. Amen.

**Worrorra Mark & Luke
The Gospels According to Mark and Luke in the
Worrorra language of Australia**

Public Domain

Language: Worrorra

This work is in the Public Domain according to the laws of Australia and the United States of America due to copyright expiration in Australia.

2019-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

6c2be47c-34de-5624-9b1b-e188cc6a19ff